

Embargo tot woensdag 28 mei 2008, 16.00 uur!!

De deugd van tegenwoordig

Onderzoek naar jongeren en hun grenzen.

dr. Maerten Prins

Radboud Universiteit Nijmegen
Mei 2008

Dit onderzoek is uitgevoerd in het kader van het 85-jarige bestaan van de Radboud Universiteit Nijmegen. Met dank aan dr. Cor van Halen, de studenten Cultuur- en Godsdienstpsychologie Bob Driessen, Clemens Jansen, Eva de Munnik en Ronic van der Hoek, en de lustrumcommissie.

Inhoudsopgave

1. Inleiding
 2. De opzet van het onderzoek
 3. Kenmerken van jongeren
 - geluk
 - thuisituatie
 - opvoedingsstijl
 - vrienden
 - school
 4. Opvattingen en gedrag van jongeren
 - religie
 - tolerantie
 - lichaamsbeeld
 - vrijtijdsbesteding
 - jeugdcultuur
 - seksualiteit
 - roken
 - gokken
 - leeftijdsgrenzen
 5. Risico- en probleemgedrag van jongeren
 - de jonge delinquent
 - de eenzame internetter
 - de forse drinker
 - de drugsgebruiker
 6. Conclusies
- Literatuurlijst

1. Inleiding

Tegenwoordig wordt veel ophef gemaakt over bandeloos gedrag onder jongeren. De media berichten gretig over comazuipen, *happy slapping*, internetverslaving, hangjongeren, cokeverslaafden, indrinkketen, breezersletjes, snackseks, garageboxseks enzovoorts. De jeugd van tegenwoordig lijkt volledig ontspoord te zijn.

Voor een deel is er niets nieuws onder de zon. Klagen over de jeugd is van alle tijden. Tacitus deed het tweeduizend jaar geleden al en Aristoteles was hem al honderden jaren voor.

Bezorgdheid over jongeren die hun grenzen niet lijken te kennen, is ook niet vreemd. De adolescentie is een transitiefase tussen kindertijd en volwassenheid en wordt gekenmerkt door gierende hormonen en experimenteren met de nieuw verworven autonomie. Gedurende deze fase worden jongeren lichamelijk en cognitief rijp, terwijl ze door de samenleving nog niet voor vol worden aangezien en nauwelijks verantwoordelijkheden hoeven te dragen. Hun experimenten worden door volwassenen met angst en beven gadeslagen, maar verlopen voor jongeren doorgaans zonder problemen.

Maar er zit meer achter de bezorgdheid van volwassenen, namelijk de angst dat de verwording van de jeugd staat voor het morele verval in de samenleving. Adolescenten vormen, als cultuurdragers van de toekomst, een dankbaar object van projectie voor een vaag cultureel onbehagen. Het is niet vreemd dat dit juist nu weer gebeurt. We zitten in een periode van grote sociale veranderingen, waarin de culturele zekerheden van de oudere generaties aan erosie onderhevig zijn en vervangen worden door veel onbestendigere sociale structuren (o.a. Bauman, 2007).

Wat we cultuur noemen, zijn in tradities, instituties en wereldbeelden neergeslagen vormen van sociale gedragsregulatie. De oudere generaties, de opvoeders voorop, vormen daarbij de schatbewaarders van de cultuur en zijn de eerst verantwoordelijken voor de overdracht van culturele normen en waarden op jongeren.

Maar met de globalisering en individualisering van de samenleving lijkt die overdracht te haperen. Niet langer leren kinderen automatisch van hun ouders, zoals in zogeheten postfiguratieve samenlevingen. In de hedendaagse prefiguratieve samenleving is het veeleer zo dat ouders van hun kinderen leren, bijvoorbeeld als gevolg van de hoge snelheid van technologische ontwikkelingen (Mead, 1970). Jongeren zijn tegenwoordig de dragers van culturele vernieuwing en bepalen de mores. Je zou de jongeren kunnen beschouwen als *early adopters* die het meest ontvankelijk zijn voor datgene wat de culturele veranderingen te bieden hebben.

Dat heeft natuurlijk invloed op de verhouding tussen ouders en hun kinderen. Het moderne Nederlandse gezin wordt vaak getypeerd als een onderhandelingshuishouding, waarbij in de opvoeding de nadruk op de autonomie van het kind komt te liggen. Doel van de opvoeding is niet langer dat het kind bepaalde gedragsregels overneemt en er zich aan houdt, maar dat het zichzelf grenzen leert stellen. De rol van ouders is daarbij verschoven van toezichhouders naar die van *mental coaches* (een ontwikkeling die ook in het onderwijs zichtbaar is). Maar wil dit opvoedingsmodel succesvol zijn, dan moeten zowel de ouders als de kinderen over grote sociale vaardigheden beschikken.

De ruimte die het kind wordt gegund om zijn eigen grenzen te stellen wordt weerspiegeld in een grote mate van sociale en fysieke bewegingsvrijheid buiten het directe blikveld van de ouders. Kinderen mogen op steeds vroegere leeftijd zelf uitgaan en ouders weten amper wat kinderen in uitgaansgelegenheden, op straat of op internet uitvoeren. Er rest ouders weinig meer dan angstig afwachten of de opvoeding een voldoende stabiele basis heeft gelegd om te voorkomen dat hun kinderen ontsporen.

De huidige publieke ophef over de (vermeende) ontsporing van de jeugd kan in dat opzicht op twee manieren worden opgevat. Enerzijds kan het verwijzen naar de onzekerheid onder opvoeders (ouders, overheid, onderwijs) over wat er van hun taak terecht komt nu ze de gezagshuishouding en handhaving van strenge regels achter zich hebben gelaten. Anderzijds is het heel goed mogelijk dat binnen een onderhandelingshuishouding het hooggestemde ideaal van zelfsturing niet altijd wordt bereikt en dat jongeren in deze levensfase zover kunnen gaan in hun experimenteerdrijf dat ze zichzelf (en anderen) daarmee op langere termijn schade berokkenen.

Om te achterhalen hoe het zit met die zelfsturing, heeft de Radboud Universiteit Nijmegen een enquête onder jongeren gehouden. Waar leggen jongeren hun grenzen als het gaat om zaken als uitgaan, drinken, seksualiteit en tolerantie? Dit onderzoek, uitgevoerd door wetenschappers van het Behavioural Science Institute, maakt deel uit van de lustrumactiviteiten ter ere van het 85-jarig bestaan van de Radboud Universiteit. Grenzen is het overkoepelende lustrumthema.

2. De opzet van het onderzoek

Doel van het onderzoek is te achterhalen wat jongeren doen, hoe ze over zichzelf denken en welke grenzen zij zelf stellen. Hiertoe hebben we jongeren bevraagd over diverse voor hen relevante levensdomeinen: de gezinssituatie en opvoedingsstijl, vrienden, school, vrije tijd, roken, drinken, drugs, gokken, internet en seksualiteit. De vragenlijst bevatte 130 (voornamelijk gesloten) vragen.

Omdat tegenwoordig meer dan tachtig procent van de Nederlanders toegang heeft tot internet en met name jongeren zeer actief zijn op internet (CBS, 2008) hebben we gekozen voor een grootschalig online onderzoek.

Om jongeren gericht te kunnen benaderen hebben vier studenten cultuurpsychologie een overzicht gemaakt van de grootste actieve internetfora. Op de gebieden onderwijs, muziek, games, geloof, jeugdcultuur, hobby en diverse profielsites is gezocht naar een dwarsdoorsnede van fora. Uiteindelijk hebben we de administrators van tachtig fora verzocht om in een post een oproep te mogen plaatsen. Slechts een enkele reactie was negatief. Daarop is op 70 internetfora een oproep geplaatst waarin jongeren tussen 12 en 18 jaar werd gevraagd mee te doen aan het onderzoek.

Daarnaast hebben we jongeren direct benaderd via e-mail met het verzoek de online enquête in te vullen (met een aanklikbare link). Er is gebruik gemaakt van een mailingbestand van de Radboud Universiteit Nijmegen, emailadressen van grote profielfora en via DeDecaan.net (een landelijk netwerk voor en door schooldecanen) is een oproep gedaan aan decanen, van wie een aantal de mail hebben doorgestuurd naar hun leerlingen.

Op de populaire profielensites sugababes, superdudes en Xseno zijn banners geplaatst. Er is een Hyves-groep aangemaakt en er is een filmpje gemaakt (met aan het eind een verzoek tot deelname aan het onderzoek) in een poging een *viral buzz* te creëren. Dat laatste bleek moeilijker dan gedacht, maar desalniettemin is het filmpje bijna 3000 keer bekeken.

Gaandeweg het onderzoek werd duidelijk dat allochtone jongeren ondervertegenwoordigd waren. Daarom is besloten om nogmaals op internetfora die zich speciaal richten op allochtone jongeren een oproep te plaatsen.

Om de jongeren te stimuleren mee te doen aan het onderzoek en de deelnemers te belonen voor hun inspanning, zijn enkele prijzen verloot (een laptop, een iPod, een mobiele telefoon en diverse geschenkbonnen).

In totaal is de enquête 15.567 keer ingevuld in de periode dat deze online stond, tussen 29 november 2007 en 13 januari 2008. Ongeveer 400 ingevulde enquêtes bleken onbruikbaar ofwel omdat jongeren de enquête meerdere malen hadden ingevuld om meer kans te maken op de prijzen (iets wat echter verrassend weinig voorkwam), ofwel omdat jongeren de enquête niet serieus hadden ingevuld (daartoe zijn enkele *checks* gedaan op leeftijd: jongeren die bijvoorbeeld opgeven dat ze op hun zestiende begonnen zijn met alcohol drinken en tevens beweren dat ze nu twaalf jaar oud zijn, werden verwijderd). Zo bleven 15.116 jongeren over. Deze jongeren bleken niet volledig representatief, omdat jongens en jongeren met een vmbo-opleiding ondervertegenwoordigd waren. Daarom is voor de analyses gewogen voor opleidingsniveau en voor geslacht.

Uiteindelijk bevat de gewogen steekproef 12.945 jongeren die representatief zijn voor de Nederlandse jeugd tussen 12 en 18 jaar, zij het niet voor etnische achtergrond. Ondanks gerichte werving blijken jongeren met een allochtone achtergrond ondervertegenwoordigd. Uiteindelijk hebben we slechts 570 jongeren te pakken gekregen die ofwel zelf of waarvan minstens één ouder is geboren in Turkije of Marokko. Andere groepen allochtone jongeren bleken te klein voor zinvolle analyses.

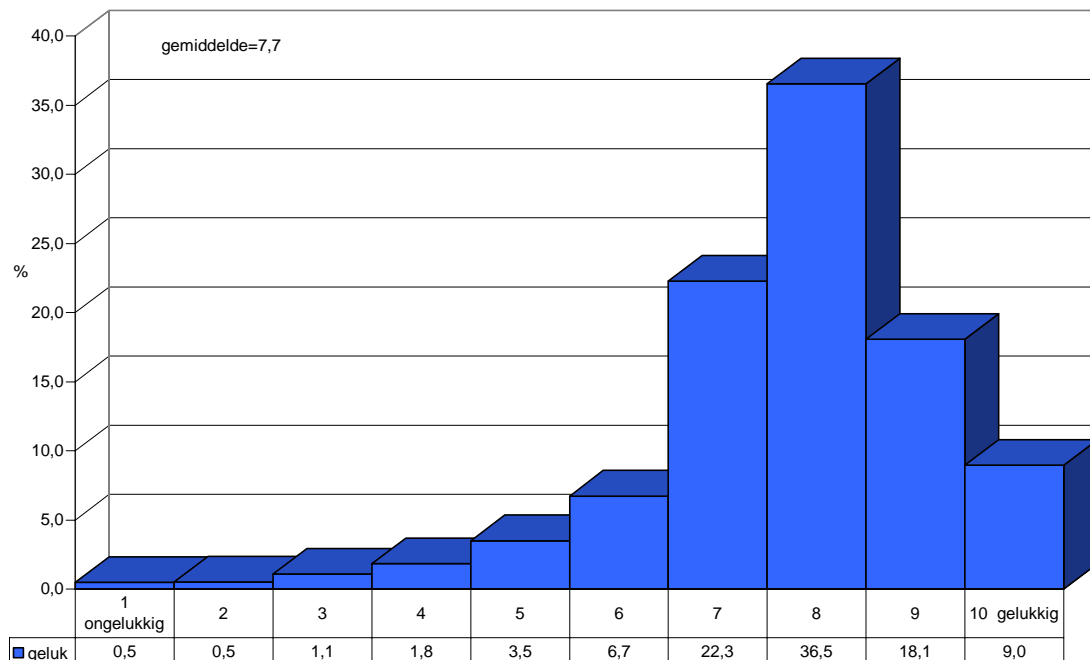
3. Kenmerken van jongeren

In dit hoofdstuk beschrijven we enkele kenmerken van Nederlandse jongeren zoals die uit de enquête naar voren komen. Achtereenvolgens komen aan bod: het ervaren geluksgevoel, de thuissituatie en opvoedingsstijl, vrienden en school.

Geluk

We beginnen met goed nieuws: jongeren in Nederland zijn erg tevreden met hun leven, ze zijn zelfs domweg gelukkig. Gevraagd om met een rapportcijfer aan te geven hoe gelukkig ze op dit moment zijn, antwoorden jongeren gemiddeld met een 7,7: 36,5% geeft een 8 en 27% geeft zelfs een 9 of 10. Slechts 7,4% geeft een onvoldoende.

Grafiek 1: Ervaren geluksgevoel van jongeren, aangegeven met een cijfer tussen 1 en 10 (n=12.945)

Deze cijfers sluiten aan bij ander onderzoek. In 2003 wordt in een onderzoek van de WHO geconcludeerd dat Nederlandse jongeren de gelukkigste jongeren van de westerse wereld zijn (Currie et al, 2004). Ook in een onderzoek van Unicef (2007) blijkt het subjectieve tevredenheidsgevoel van Nederlandse jongeren het hoogst van 21 geïndustrialiseerde westerse landen te zijn. En in een recent onderzoek van Forum onder duizend Nederlandse jongeren tussen 15 en 35 jaar blijkt nogmaals dat ze tevreden zijn met hun leven en dit beoordelen met gemiddeld een 7,3 (Harchaoui, 2008).

Nederlandse jongeren anno 2008 zijn dus tevreden met hun leven en geven gemiddeld een rapportcijfer van 7,7. Maar niet alle groepen jongeren voelen zich even gelukkig. Over het algemeen geven meisjes aan zich iets minder gelukkig te voelen dan jongens (7,6 tegen 7,9). Marokkaanse en Turkse jongeren zijn iets minder gelukkig dan autochtone jongeren (7,5 tegen 7,7). En Marokkaanse en Turkse meisjes zijn het minst gelukkig (7,4). Onder Marokkaanse en Turkse meisjes zitten ook de meeste ‘onvoldoendes’: 15% van hen is

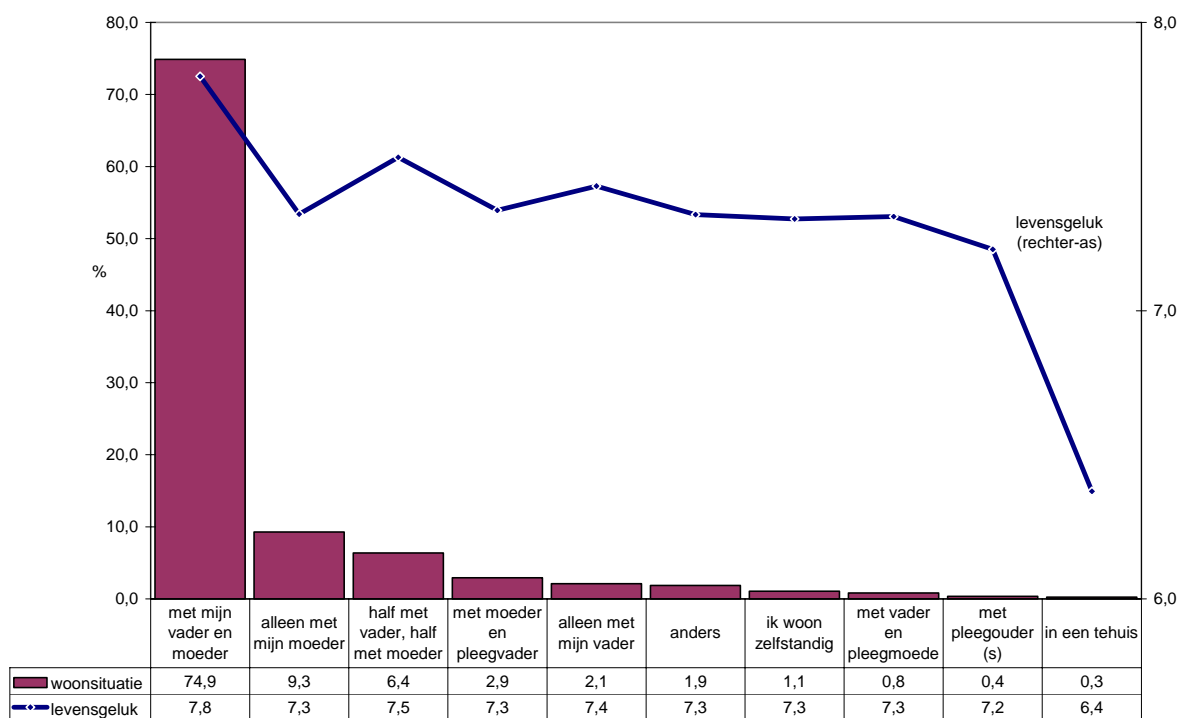
ongelukkig (tegen 12,5% bij de Marokkaanse en Turkse jongens, 8,9% autochtone meisjes en 5,3% autochtone jongens).

Thuisituatie

Woonsituatie

Verreweg de meeste jongeren (75%) wonen thuis met hun vader en moeder. Nog eens twaalf procent woont bij moeder, al dan niet met een pleegvader, en drie procent woont bij vader, al dan niet met pleegmoeder.

Grafiek 2 Woonsituatie van jongeren (n=12.945)

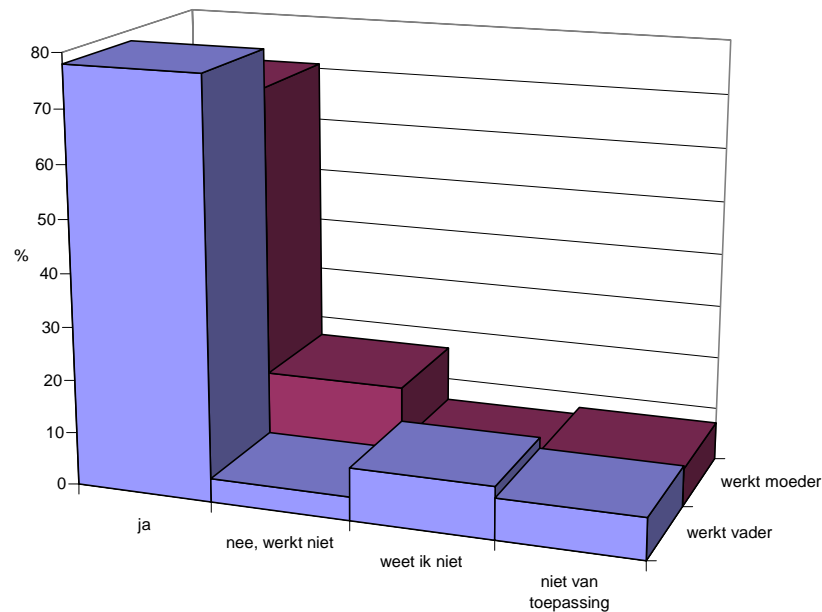

Jongeren die met beide ouders wonen zijn iets gelukkiger dan jongeren met gescheiden ouders. Het gezin is dus nog steeds de hoeksteen van de samenleving, en tot tevredenheid van de jongeren. Jongeren die in een tehuis wonen zijn opvallend minder gelukkig (6,4).

Werkende ouders

De meerderheid van de ouders werkt: 78% van de vaders en 71% van de moeders.

Grafiek 3: Aantal werkende ouders
(n=12.945)

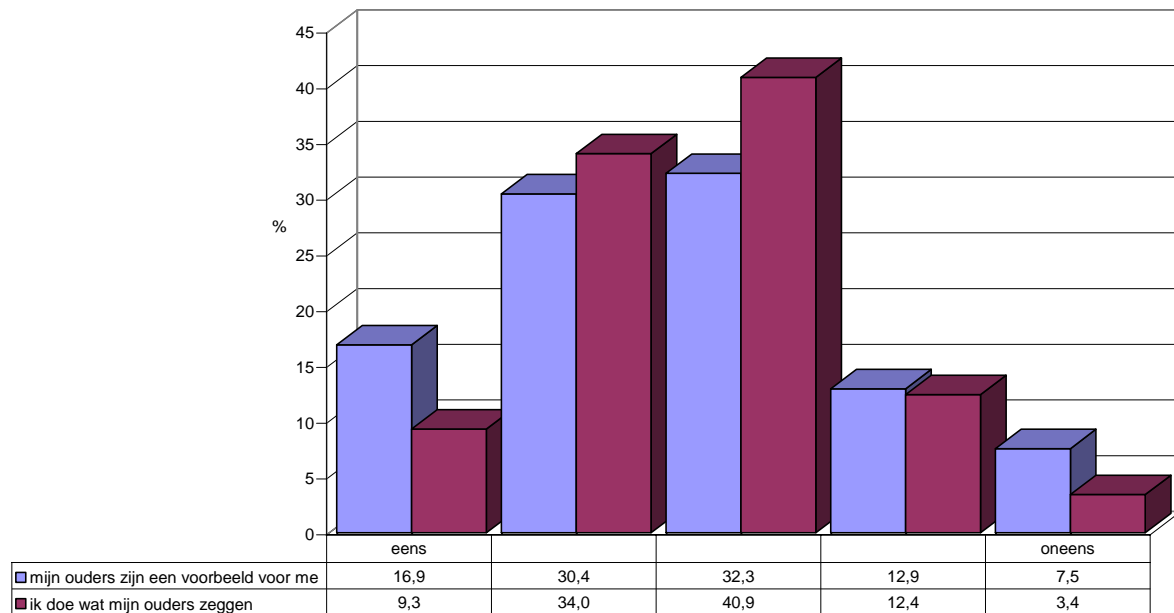
	ja	nee, werkt niet	weet ik niet	niet van toepassing
werkt vader	78,0	4,4	9,8	7,8
werkt moeder	70,9	16,3	5,7	7,1

De ouders van autochtone en hoger opgeleide jongeren werken vaker dan de ouders van allochtone en lager opgeleide ouders. Van de jongeren met Turkse of Marokkaanse achtergrond werkt slechts 56% van de vaders en 42% van de moeders. Bij vmbo-leerlingen werkt 76% van de vaders en 69% van de moeders, terwijl bij vwo-leerlingen 86% van de vaders en 77% van de moeders werkt.

Opvoedingsstijl

Nederlandse jongeren onderschrijven de stelling dat volwassenen respect verdienen: 70% is het daar volkomen mee eens. Ook van een generatiekloof is bij Nederlandse jongeren geen sprake. De meeste jongeren gehoorzamen hun ouders en nog meer jongeren zien in hun ouders een voorbeeld.

Grafiek 4: Houding van jongeren tegenover hun ouders
(n=12.945)

Van de jongeren geeft 63% aan dat ze nooit onenigheid hebben met hun ouders over uitgaan. Als er al onenigheid is, gaat die over het tijdstip waarop de jongeren thuis moeten zijn (30% van de uitgaande jongeren heeft hierover vaak onenigheid met hun ouders).

Dat er geen sprake is van ernstige conflicten tussen jongeren en hun ouders hangt samen met de manier waarop ouders hun kinderen tegenwoordig opvoeden. Je kunt op verschillende manieren opvoedingsstijlen typeren. Het meest bekende model is dat van Diana Baumrind (1978). Zij heeft gevonden dat opvoedingsstijlen in te delen zijn op twee dimensies: de mate waarin kinderen het gevoel hebben dat ze op warmte, steun en begrip kunnen rekenen van hun ouders, en de mate waarin ouders eisen stellen aan hun kinderen. Op basis van deze twee dimensies onderscheidt ze vier opvoedingsstijlen:

1. Autoritatieve ouders geven steun en stellen eisen. Ze zijn streng, maar liefdevol. In de opvoeding hebben de ouders gezag, maar ze geven ook duidelijk liefde. Ze stellen duidelijk regels, maar zijn bereid om die regels uit te leggen.
2. Autoritaire ouders stellen wel eisen, maar geven hun kinderen weinig steun en verantwoordelijkheid. Ze eisen gehoorzaamheid en conformiteit. Autoritaire ouders straffen sneller en meer, zijn minder flexibel ("regels zijn regels") en stellen onafhankelijk gedrag niet op prijs.
3. Permissieve ouders zijn juist heel toegevend en begripvol en stellen weinig eisen aan hun kind. Zij accepteren alles van hun kinderen en stellen geen grenzen. Het is de ultieme 'vrije opvoeding'. Permissieve ouders willen vooral een gelukkig kind. Om dat te bereiken stellen ze geen grenzen en geen eisen.
4. Onverschillige ouders stellen geen eisen en tonen slechts een minimale interesse in hun kinderen. Ze investeren zo weinig mogelijk tijd en energie in hun kinderen en zijn niet geïnteresseerd in wat hun kinderen doen, meemaken, of voelen. Dat kan soms ontaarden in verwaarlozing.

In het onderzoek zijn vier stellingen opgenomen die een snelle en globale indruk geven van de opvoedingsstijl zoals de jongeren die thuis ervaren. Jongeren konden bij ieder stelling

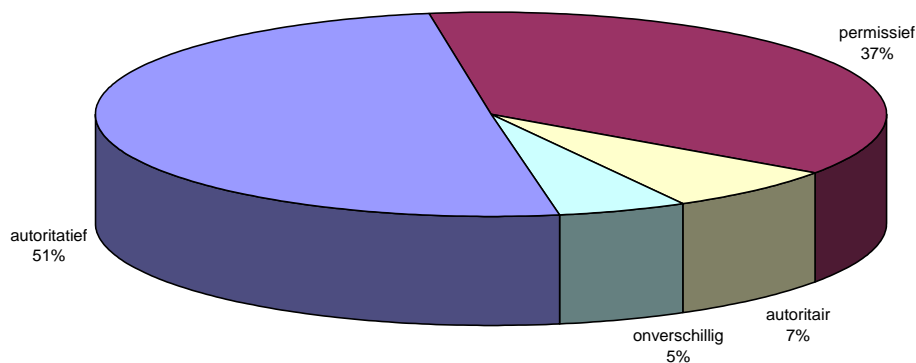
aangeven in hoeverre deze op hun thuissituatie van toepassing was. De meeste jongeren rapporteren een autoritatieve opvoeding ('Als mijn ouders mij iets verbieden, leggen ze mij ook uit waarom') of een permissieve opvoeding ('Mijn ouders geven mij veel liefde, en laten mij vrij in mijn doen en laten'). Een autoritaire opvoedingsstijl ('Mijn ouders verbieden en straffen veel en snel') en een onverschillige opvoedingsstijl ('Ik heb vaak het idee dat mijn ouders mij aan mijn lot overlaten') komen veel minder voor.

De autoritatieve opvoedingsstijl overlapt regelmatig met de permissieve opvoedingsstijl (correlatie is .405) maar de autoritatieve en permissieve opvoedingsmethode onderscheiden zich duidelijk van de autoritaire en de onverschillige stijl (correlaties zijn negatief).

vervolgens hebben we jongeren ingedeeld in de opvoedingsstijl die van de vier het méést van toepassing is, waarbij we jongeren die twee stellingen even veel van toepassing vinden, buiten beschouwing laten. De autoritatieve opvoedingsstijl komt het meest voor in Nederland: van de jongeren die een eenduidige opvoedingsstijl noemen omschrijft de helft (50,1%) de opvoedingsstijl van hun ouders als autoritatief. Bij 37,5% van de jongeren is sprake van een permissieve opvoedingsstijl. Maar we moeten bedenken dat deze twee stijlen sterke overeenkomsten hebben. De autoritaire en de onverschillige opvoedingsstijl komen zelden voor (bij respectievelijk 7,2 en 5,2% van de jongeren).

Jongeren met een autoritatieve en permissieve opvoedingsstijl zijn het gelukkigst (beide 7,7 op een schaal van 1 tot 10), jongeren met een onverschillige of autoritaire opvoeding zijn iets minder gelukkig (respectievelijk 7 en 6,9).

Grafiek 5: Opvoedingsstijl thuis
(n=7.368)

Turkse en Marokkaanse jongeren beschrijven hun opvoedingssituatie vaker als onverschillig, zij hebben meer dan autochtone jongeren het idee dat ze door hun ouders aan hun lot worden overgelaten. Dat geldt nog sterker voor Turkse en Marokkaanse jongens dan voor Turkse en Marokkaanse meisjes.

Jongeren in Nederland worden dus overwegend autoritatief opgevoed. Een manier van opvoeden die vrijwel alle hedendaagse pedagogen en ontwikkelingspsychologen zien als de beste opvoedingsstijl, omdat deze kinderen opvoedt tot onafhankelijke en zelfbewuste jongeren.

Vrienden

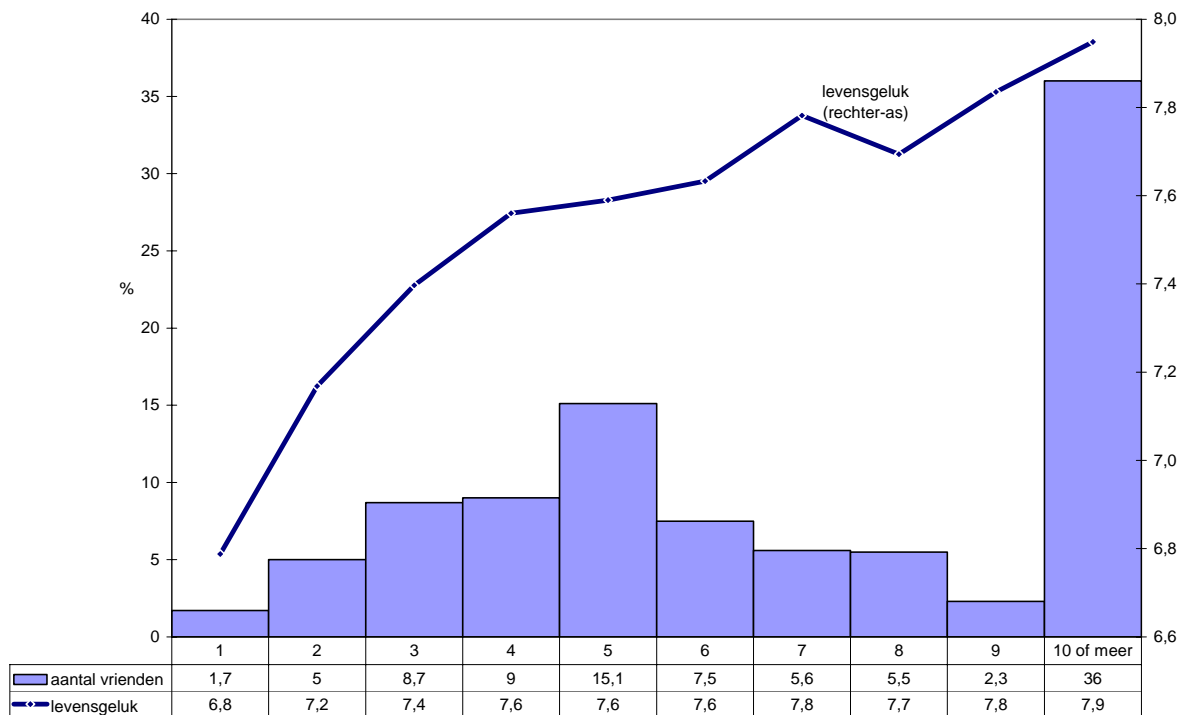
Tijdens de adolescentie zijn vrienden belangrijk. Jongeren hebben vrienden nodig en uit divers onderzoek is duidelijk dat jongeren in de adolescentie de meeste tijd van de dag spenderen aan praten met vrienden - meer dan aan welke andere activiteit ook - en dat jongeren zonder goede vrienden vaker psychische en sociale problemen ontwikkelen (Steinberg, 2008; Feldman, 2008).

Gevraagd hoeveel goede vrienden ze hebben lopen de antwoorden van 1 tot 888.

Waarschijnlijk denken jongeren hierbij ook aan hun Hyves-contacten en blijkbaar ziet een grote groep jongeren deze contacten als zodanig waardevol dat ze deze tot hun goede vrienden rekenen.

Wij hebben echter tien of meer vrienden als één categorie genomen en dan krijg je het volgende plaatje: 15% van de jongeren heeft 5 vrienden (dat is de modus, de grootste groep), gemiddeld hebben jongeren 6,5 vriend (meisjes gemiddeld 6 en jongens gemiddeld 7 vrienden).

Grafiek 6: Aantal goede vrienden en het verband met ervaren geluk (op een schaal van 1 tot 10) (n=12.945)

Het hebben van vrienden is gezond, blijkt uit divers onderzoek. Inderdaad blijkt dat hoe meer vrienden jongeren hebben, hoe gelukkiger ze zich voelen. Jongeren met één vriend geven zichzelf een 7, jongeren met tien of meer vrienden geven hun leven een rapportcijfer van 8. Tussen Turkse en Marokkaanse jongens en autochtone jongens is geen verschil - beide groepen hebben gemiddeld ruim zeven vrienden. Maar Turkse en Marokkaanse meisjes hebben beduidend minder vrienden dan autochtone meisjes: 5,3 tegen 6,5.

Vrienden zijn zo belangrijk dat 44,6% van de jongeren aangeeft dat ze alles voor hun vrienden zouden doen. Dat is niet altijd goed en één op de vijf jongeren geeft aan dat ze met hun vrienden wel eens dingen doen waar ze later spijt van krijgen (19,8%). Dat geldt sterker voor jongens dan voor meisjes (25% tegen 14,6%). Niet verwonderlijk dat ouders niet altijd

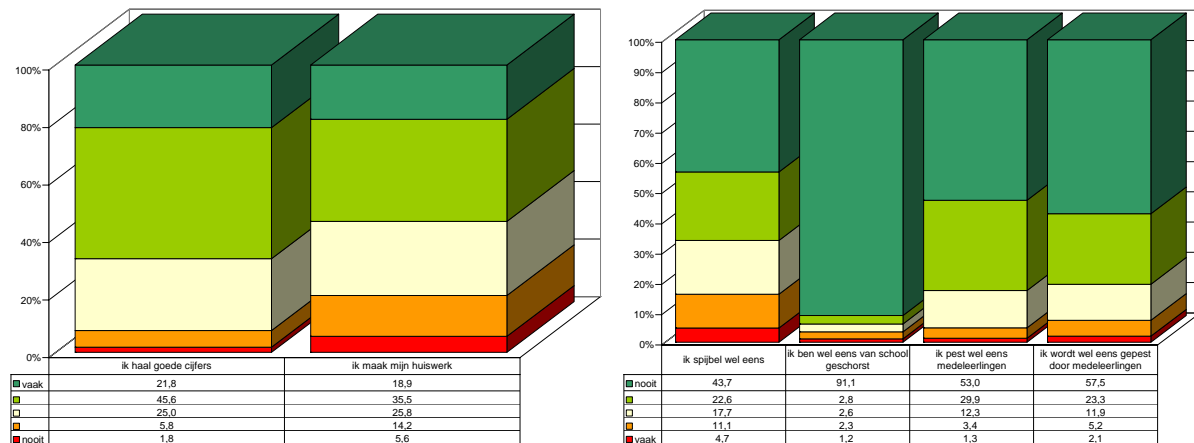
blij zijn met de vrienden van hun kinderen: 14,3% van de jongeren geeft aan dat ze vrienden hebben waarmee hun ouders niet blij zijn (dat geldt voor jongens net zo sterk als voor meisjes).

School

Naast de thuissituatie is school voor jongeren een belangrijke omgeving. De gemiddelde leeftijd waarop kinderen school verlaten is in een halve eeuw gestegen van 13 (in 1940) naar ongeveer 22 tegenwoordig. In Nederland zijn kinderen van 5 tot 16 jaar leerplichtig en tot 18 jaar is er nog een kwalificatieplicht. Al onze respondenten zitten dan ook op school - slechts 0,7% geeft aan op dit moment geen opleiding te volgen.

Meer dan de helft van de jongeren geeft aan dat ze hun huiswerk maken (54,4%) en verreweg de meeste jongeren halen goede cijfers (67,4%). Slechts een klein deel van de scholieren spijbelt (15,8%) en een nog kleinere groep is wel eens geschorst (3,5%) .

Grafiek 7: Schoolprestaties
(n=12.945)

Meisjes zijn op school iets braver dan jongens. Tussen de verschillende opleidingsniveaus zitten nauwelijks verschillen. Wel maakt het uit hoe ouders opvoeden: kinderen met autoritatieve ouders doen het het best: zij maken vaker hun huiswerk (60,7%), halen vaker goede cijfers (69,2%), spijbelen minder (11,7%) en worden minder vaak geschorst (2,5%). Kinderen met onverschillige ouders doen het uitgesproken slecht op school: slechts 41,2% maakt huiswerk, 48% haalt goede cijfers, 30,6% spijbelt en 6,4% is wel eens geschorst. Hoewel jongeren op alle opleidingsniveaus gemiddeld even gelukkig zeggen te zijn, zijn meer leerlingen van het vmbo ongelukkig: 8,3% geeft zichzelf een onvoldoende tegen 7,4% van de havo-leerlingen en 4,4% van de vwo-leerlingen.

4. Opvattingen en gedrag van jongeren

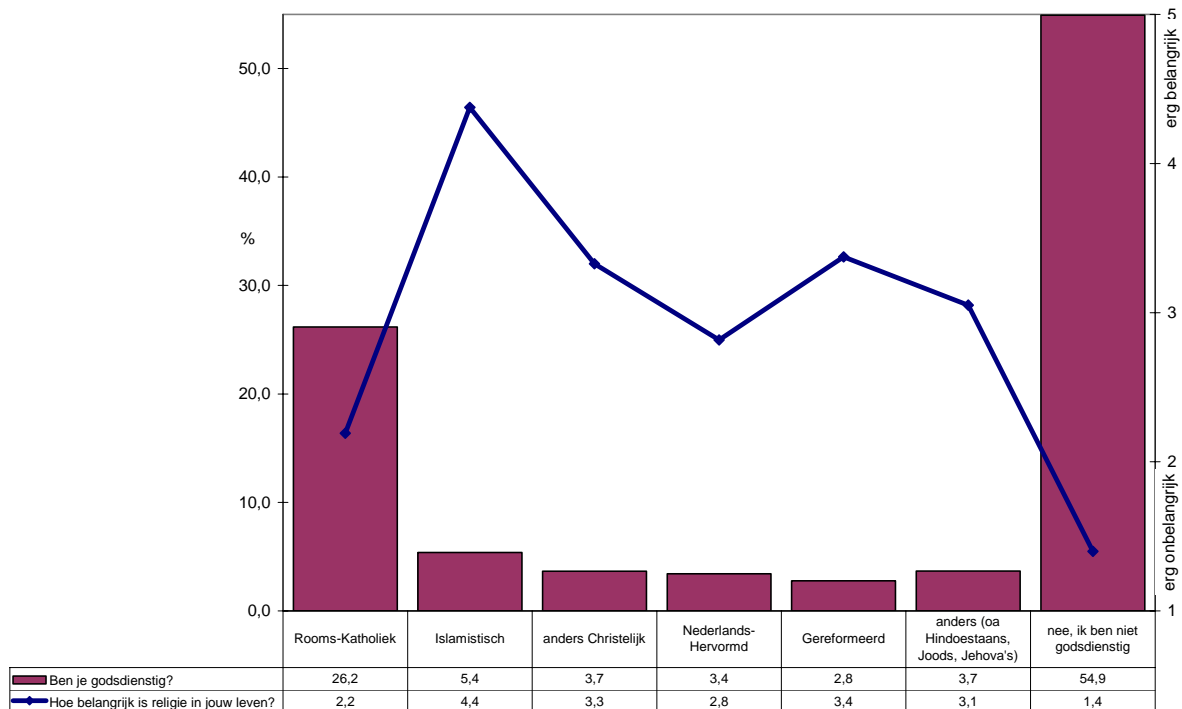
In dit hoofdstuk beschrijven we de opvattingen van jongeren over religie, hun tolerantie, hun lichaamsbeeld, vrijetijdsbesteding, jeugdcultuur, roken, gokken, seksueel gedrag en opvattingen over leeftijdsgrenzen voor roken, drugs, gokken en seks.

Religie

Religie speelt geen grote rol in het leven van jongeren. Ruim 70% van de respondenten zegt dat religie niet belangrijk is in hun leven. Meer dan de helft (54,9%) rekt zich niet tot een kerk of religieuze gemeenschap. Van de wel gelovigen noemt 26% zichzelf rooms-katholiek en meer dan 5% islamitisch. Nederlands-hervormde, gereformeerde en anderszins christelijke jongeren komen ieder niet boven de 5% uit. Verder is 0,5% Hindoestaans, 0,2% joods, 0,1% Jehova's getuige en ten slotte vinden we een ratjetoe aan antwoorden, geen van allen groter dan een tiende procent, en variërend van Amish tot wicca.

Onder jongeren tussen 12 en 18 jaar in Nederland is de islam dus inmiddels de tweede religieuze stroming. Omdat allochtone – en dus veelal islamitische (van de Turkse en Marokkaanse jongeren beschouwt 84,5% zich als islamitisch) – jongeren in onze steekproef ondervertegenwoordigd zijn, zal van de Nederlandse jeugd zeker meer dan 5% islamitisch zijn. Wij verwachten dat onder jongeren het percentage moslims ergens tussen de 6 en 10% zal liggen. Meer dan driekwart van de moslimjongeren (83,4%) geeft aan religie belangrijk of heel belangrijk te vinden (gemiddeld 4,4 op een 5-puntsschaal). Ook voor Hindoestaanse jongeren en Jehova's getuigen is hun religieuze overtuiging erg belangrijk (respectievelijk 4,2 en 4,3 op een 5-puntsschaal). Maar voor verreweg de meeste jongeren is religie onbelangrijk (2 op een 5-puntsschaal).

Grafiek 8: Betekenis van godsdienst in leven van jongeren (n=12.945)

Tolerantie

Nederlandse jongeren zijn tolerant jegens religie: ze onderschrijven de stelling 'Iedereen moet zelf weten welke religie hij/zij aanhangt' vrijwel volledig (4,5 op een 5 puntsschaal). Die tolerantie staat los van de eigen mate van religiositeit.

Ook in het algemeen tonen Nederlandse jongeren zich tolerant: 47,5% vindt dat iedereen moet kunnen doen waar hij/zij zelf zin in heeft (22,4% is het daar juist mee oneens), maar mensen dienen zich wel aan dezelfde regels te houden (70,8%). Slechts 8,2% vindt dat mannen horen te werken en vrouwen voor de kinderen moeten zorgen.

Op één punt zijn ze minder tolerant: een aanzienlijk deel van de jongeren is van mening dat er teveel allochtonen in Nederland wonen (40,2%), met die stelling is slechts 16% van de Turkse en Marokkaanse jongeren het eens.

Lichaamsbeeld

Bijna één op de drie meisjes is ontevreden met haar lichaam (29,3% tegenover 12,7% van de jongens). Veel meisjes willen dan ook iets aan hun lichaam veranderen. Maar liefst 40,4% van hen volgt een dieet (tegen 13,5% jongens) en 7,5% van de meisjes zou plastische chirurgie overwegen (tegen 2,9% van de jongens).

Vrijtijdsbesteding

Buiten school doen veel jongeren aan sport: de helft van de jongeren zegt meerdere keren per week te sporten (62,1%), waarbij voetbal en fitness de populairste sporten zijn. Slechts 13,9% geeft aan nooit aan sport te doen.

Gemiddeld kijken jongeren meer dan twee uur per dag televisie (2,4 uur), 8% kijkt meer dan vier uur per dag televisie. Jongeren op het vmbo kijken meer televisie dan vwo'ers (gemiddeld 2,7 uur tegen 1,9 uur).

Jongeren vinden niet dat er teveel geweld of bloot op televisie is: slechts 21,4% vindt dat er te veel geweld te zien is en 21,3% vindt dat er te veel bloot op televisie te zien is. Meisjes storen zich vaker dan jongens aan geweld (29,4%) en bloot (30,1%) op de televisie. En bijna de helft van de Turkse en Marokkaanse meisjes vindt dat er te veel bloot op televisie te zien is (47,2%).

Favoriete televisieprogramma's zijn *GTST* (8,4% van de jongeren) en *De Gouden Kooi* (6,4%), met name onder vmbo-scholieren. Vwo'ers kijken ook graag naar *Prison Break* (6%). Meisjes hebben meer dan jongens een voorkeur voor *GTST*, terwijl jongens *Southpark* vaker waarderen.

Jeugdcultuur

Ongeveer een op de vijf jongeren rekent zichzelf tot een jeugdcultuur (20,8%). Hiphop is de meest genoemde jeugdcultuur, nog sterker onder allochtone jongeren. Bij vmbo-jongens zijn hiphop en hardcore favoriet, vmbo-meisjes gaan eveneens voor de hiphop; havo-jongens gaan voor hiphop en metal, havo-meisjes voor alto, vwo-jongens voor metal en alto en bij vwo-meisjes is alto absoluut favoriet.

Roken

Van alle jongeren rookt 21,4%. Van de 12-jarigen rookt 7,6% en dat percentage loopt op tot 31,6% van de 18-jarigen. Hoe meer de ouders roken, hoe groter de kans dat hun kinderen roken. Jongens roken even vaak en even veel als meisjes, en hoe hoger de opleiding, hoe minder vaak jongeren roken.

Gokken

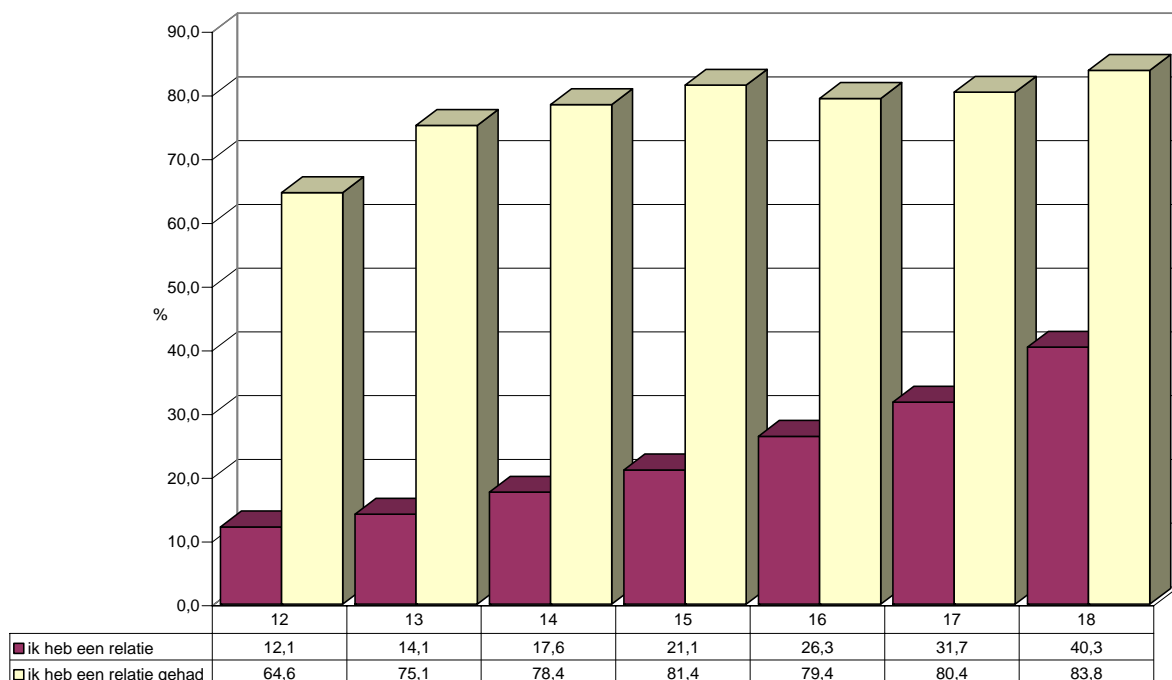
Een kwart van de jongeren (28%) heeft wel eens gegokt voor geld (daaronder vallen kaartspelen, krasloten, gokmachines en gokken op internet) maar slechts 17,6% doet dat vaker dan maandelijks. Het liefst doen de jongeren kaartspelen zoals poker (52% van de gokkers). In de meeste gevallen wordt gespeeld om zeer kleine bedragen (82,5%).

Meisjes gokken veel minder dan jongens en hebben dan een voorkeur voor krasloten. Turkse en Marokkaanse jongens gokken minder dan autochtone jongens, maar als ze gokken gaat het meestal om grotere bedragen.

Seksualiteit

Gedurende de adolescentie gaan jongeren op zoek naar een intieme romantische relatie en met succes: op 12-jarige leeftijd heeft 12% naar eigen zeggen een relatie, rond de 16 jaar stijgt dat percentage flink en rond 18 jaar heeft 40% van de jongeren een relatie. Bovendien geeft 84% van de 18-jarigen aan dat ze wel eens een relatie hebben gehad.

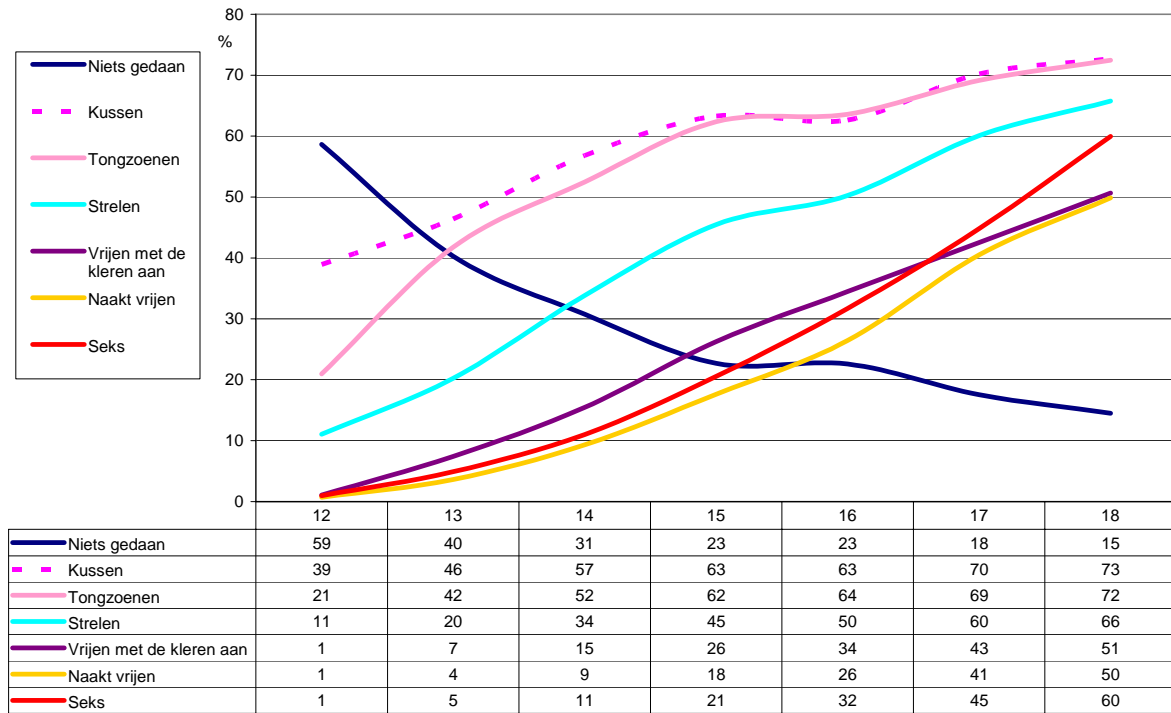
Grafiek 9: Relaties van jongeren
(n=12.945)

Tussen 12 en 18 jaar worden jongeren ook in toenemende mate seksueel actief. Op hun 12^e heeft 59% van de jongeren nog niets gedaan, maar op hun 18^e heeft 85% van de jongeren wel

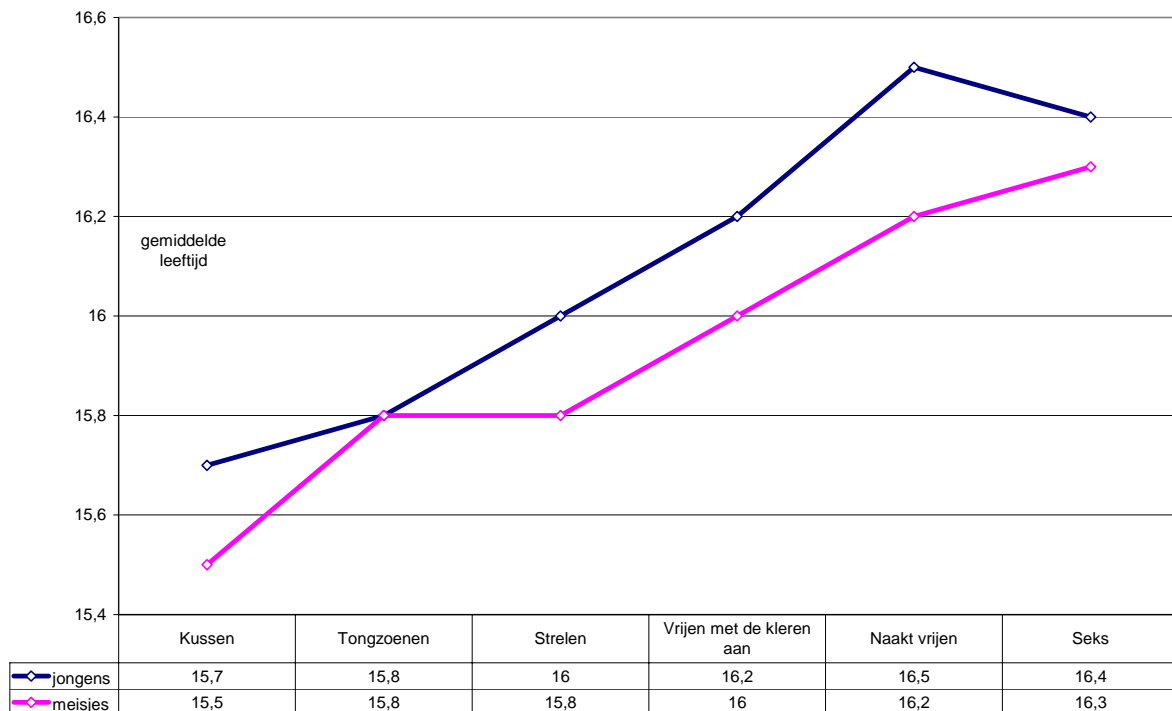
iets gedaan op het gebied van seks: driekwart heeft dan getongzoend en 60% heeft dan seks gehad.

Grafiek 10: Seksuele ervaring van jongeren (n=12.945)

Gemiddeld gaan Nederlandse jongeren op hun 15^e voor het eerst kussen en tongzoenen, en gemiddeld op hun 16^e hebben jongeren voor het eerst ‘echt’ seks. Meisjes zijn op iets jongere leeftijd actief.

Grafiek 11: Gemiddelde leeftijd seksuele handelingen
(n=12.945)

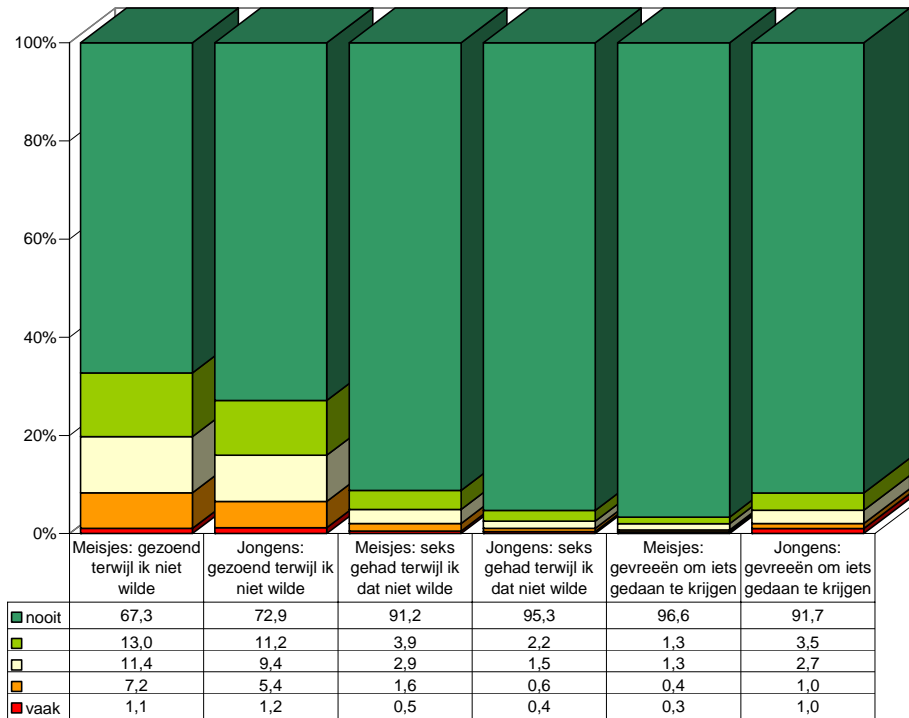
Als je iemand ontmoet bij het uitgaan dan vindt meer dan de helft van de jongeren dat je daarmee kunt kussen of tongzoenen. Een kleine tien procent is van mening dat seks ook moet kunnen (9,6%), vooral jongens vinden dat (16,5% tegen 2,8% van de meisjes). Over het algemeen vinden slechts weinig jongeren het acceptabel dat jongeren met veel verschillende partners zoenen of seks hebben (16,5%). Een vrij grote groep jongens vindt het geaccepteerd dat jongens met veel verschillende meisjes zoenen of seks hebben (21,8%). Blijkbaar vinden jongens dat stoer.

Ten aanzien van homoseksualiteit zijn jongeren redelijk tolerant. Het homohuwelijk wordt algemeen geaccepteerd (66,4%). De meerderheid vindt dat seks tussen twee vrouwen moet kunnen (67,2%), en ook seks tussen twee mannen wordt geaccepteerd (53,5%). Maar twee op straat zoenende vrouwen vindt men minder acceptabel (42,8%) en twee in het openbaar zoenende mannen vindt men nog minder acceptabel (slechts 26,5% vindt dat niet vies). Meisjes zijn ten aanzien van homoseksualiteit een stuk toleranter dan jongens en hoe hoger de opleiding die jongeren volgen, hoe toleranter ze zijn.

Turkse en Marokkaanse jongeren, en met name jongens, zijn veel minder tolerant ten aanzien van homoseksualiteit: meer dan de helft van hen is tegen het homohuwelijk en 70% vindt seks tussen twee mannen of tussen twee vrouwen niet kunnen (80% van de jongens).

In de discussie over breezersletjes en snackseks richt de verontwaardiging zich vaak op de instrumentele inzet van seksualiteit. Volwassenen zijn bang dat jongeren seks hebben om iets gedaan te krijgen en wellicht tegen hun zin seksuele handelingen verrichten. Het blijkt te gaan om een kleine groep: van de jongeren zegt 7,4% wel eens met tegenzin te hebben gezoend, 1,6% heeft wel eens seks gehad tegen hun zin en 1,4% heeft wel eens gevreeën om iets gedaan te krijgen. Opmerkelijk genoeg zijn het vaker jongens dan meisjes die aangeven te vrijen om iets gedaan te krijgen (2% tegen 0,7%), dus zou de discussie en verontwaardiging zich zeker ook moeten richten op de mannelijke tegenhangers van de breezersletjes, waarvoor geen goed woord bestaat - maar *players* lijkt het dichtst bij te komen.

Grafiek 12: Seksuele handelingen met tegenzin of om iets gedaan te krijgen (n=12.945)

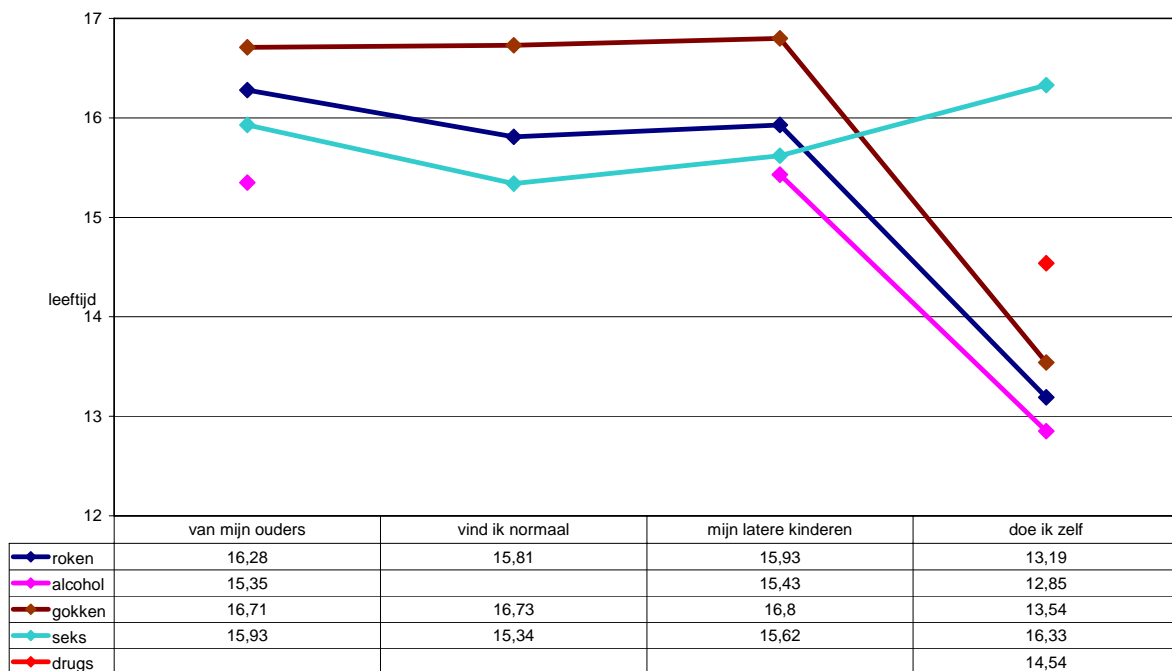
Overigens kijkt 60% van de jongeren (83% van de meisjes) nooit naar porno en doet slechts 1% van de jongeren regelmatig aan cyberseks (0,5% van de meisjes).

Leeftijdsgrenzen

Om te bepalen waar hun ouders de grens leggen en in hoeverre jongeren die grens redelijk vinden en respecteren, hebben we de jongeren gevraagd op welke leeftijd ze van hun ouders mogen roken, alcohol mogen drinken, mogen gokken, en seks mogen hebben. We hebben ze gevraagd welke leeftijd ze zelf normaal vinden om te beginnen met roken, gokken en seks (we hebben niet gevraagd naar een normale leeftijd om te starten met alcoholgebruik, omdat de verwachting was dat jongeren de wettelijke leeftijdsgrens van 16 zouden noemen). Verder hebben we gevraagd op welke leeftijd ze drinken, roken, gokken en seks zouden toestaan bij hun eigen kinderen. En we hebben gevraagd op welke leeftijd ze zelf voor het eerst roken, drinken, gokken, drugs gebruiken en seks hebben.

Er blijkt een opmerkelijke overeenstemming tussen de normen van de ouders en hun kinderen. Jongeren vinden de leeftijdsgrens die hun ouders hanteren volstrekt redelijk en zouden hun kinderen later dezelfde norm voorhouden. Echter in de praktijk houden de jongeren zich zelf niet aan die norm. Op vrijwel alle domeinen zitten ze drie jaar onder de norm. Dus wat voor anderen wel geldt, geldt niet voor henzelf. Uitzondering op deze regel is seks, daar komt de norm overeen met het gedrag en seksuele losbandigheid lijken we jongeren dus niet te kunnen verwijten.

Grafiek 13: Leeftijdsgrenzen gesteld door ouders, door jongeren voor zichzelf, door jongeren voor hun latere kinderen en eigen gedrag in de praktijk (alleen de jongeren die roken, drinken, gokken, seks hebben cq drugs gebruiken: n=6264; n=11.447; n=3616; n=3547; n=2796)

5. Risico- en probleemgedrag van jongeren

We hebben de jongeren een groot aantal vragen gesteld over risico- en probleemgedrag. Op basis daarvan kunnen we vier risicoprofielen onderscheiden: de jonge delinquent, de eenzame internetter, de forse drinker en de drugsgebruiker.

De jonge delinquent

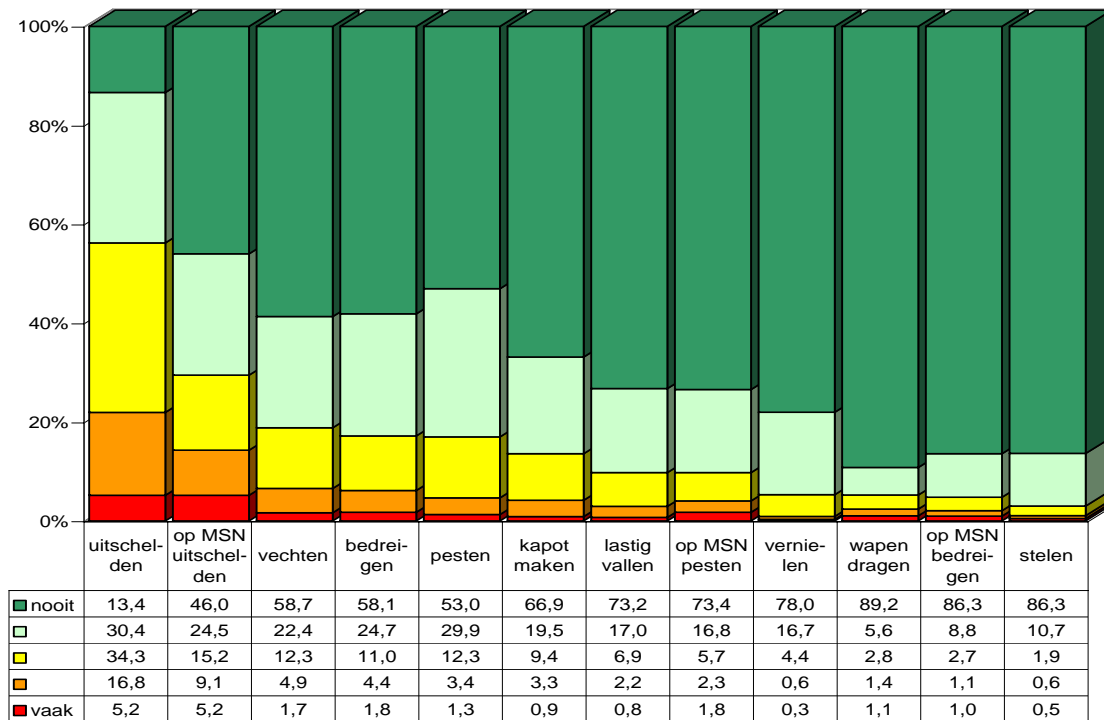
Bij dit risicoprofiel gaat het om naar buiten gericht ofwel externaliserend probleemgedrag. Dit uit zich in agressief en delinquent gedrag, niet te verwarren met crimineel gedrag. Crimineel gedrag is alle gedrag dat strafbaar is (in dit geval volgens het jeugdstrafrecht), terwijl delinquent gedrag (nog) niet strafbaar is, maar wel hinderlijk is of overlast geeft, zoals schelden en bedreigen van mensen. Aan crimineel gedrag maken slechts weinig jongeren zich schuldig, delinquent gedrag komt meer voor. Meest genoemd wordt het uitschelden van andere mensen, waaraan meer dan de helft van de jongeren zich wel eens schuldig maakt (56,3%). Via MSN schelden komt veel minder voor (29,5%), vooral waarschijnlijk omdat MSN-contacten meestal persoonlijke bekenden zijn. Ook bedreigen en pesten komt in de buitenwereld vaker voor dan op MSN (respectievelijk 17,2% en 17% tegenover 4,8% en 9,4%). De grote bezorgdheid over cyberpesten lijkt dus overtrokken, in de werkelijke wereld wordt meer gepest dan in de *virtual reality*.

Verder valt 9,8% anderen wel eens lastig. Bijvoorbeeld door te vechten. Al vechten Nederlandse jongeren gelukkig niet veel: 18,9% geeft aan wel eens te vechten, slechts 1,7% vecht vaak. Daarnaast gaat het om dingen kapot maken ('als ik rondhang op straat, maak ik wel eens wat kapot') door 13,6% en dingen opzettelijk vernielen ('verniel je wel eens dingen met opzet - bijvoorbeeld een bushokje, telefooncel, spullen van school') door 5,3%. Slechts 3% steelt wel eens iets (een kwart van hen voor de kick).

Eén op de vijf jongeren (en een kwart van de jongens) geeft aan dat ze wel eens samen met hun vrienden dingen doen waar ze later spijt van hebben. Dat is een bevestiging van eerder onderzoek waarin werd geconstateerd dat jeugddelicten, en met name agressie, intimidatie en vernieling, plaatsvinden in groepjes jongeren - doorgaans jongens.

Jonge delinquenten hangen veel rond op straat: 39,2% dagelijks, 41,8% een paar keer per week. Slechts 14,4% van hen heeft respect voor de politie, van de overige jongeren heeft meer dan de helft (53,4%) respect voor de politie.

Grafiek 14: Mate van agressief gedrag
(n=12.945)

Delinquent of agressief gedrag komt voor bij 7,8% van de jongeren in Nederland. Het komt vaker voor bij:

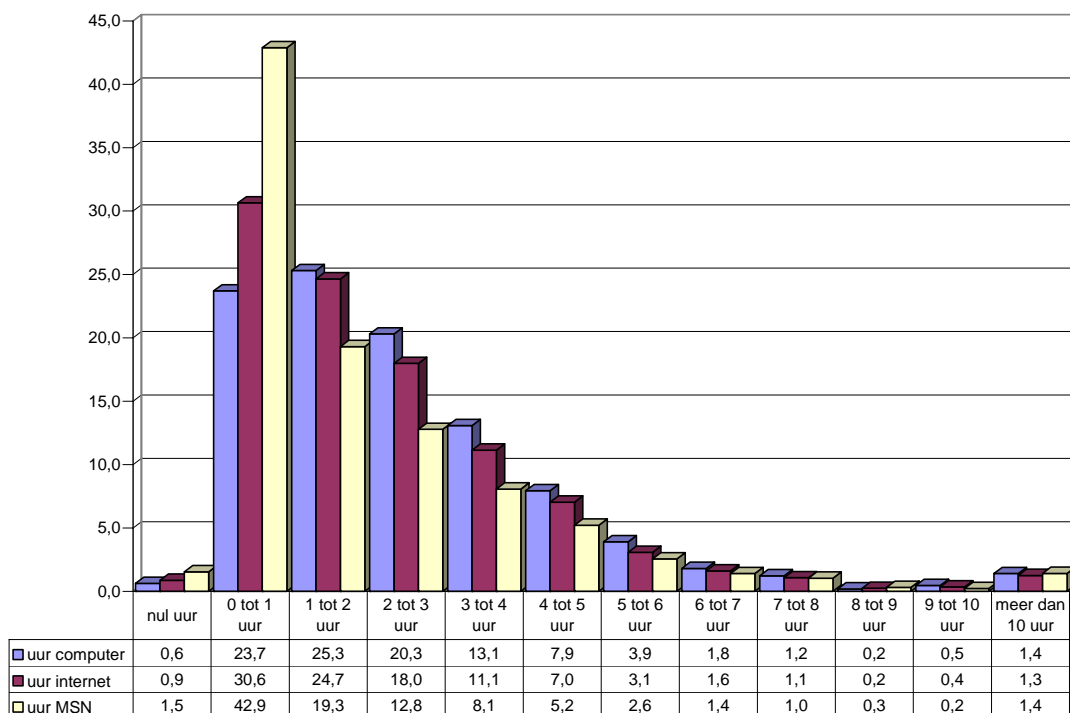
- jongens (10,1% tegen 5,6% meisjes);
- jonge jongeren (11,6% bij jongeren onder de 15 tegen 6,4% bij jongeren tussen 15 en 18 jaar);
- vmbo-leerlingen (11,6% tegen 4,5% havo en 1,3% vwo-leerlingen) (als we deze drie zaken combineren zien we dat 15,7% van de jonge jongens op het vmbo een jonge delinquent is);
- Turkse en Marokkaanse jongeren (13,6%), met name Turkse en Marokkaanse jongens (18,7%)
- jongeren uit gezinnen met een onverschillige opvoedingsstijl (13,2%).

De eenzame internetter

Het tweede risicoprofiel komt voort uit naar binnen gekeerd ofwel internaliserend probleemgedrag. Dit probleemgedrag blijkt te bestaan uit een combinatie van bovenmatig internetgebruik en gevoelens van eenzaamheid.

Jongeren brengen tegenwoordig veel tijd door op internet. Naast school zitten ze gemiddeld 2,8 uur per dag aan de computer, waarvan ze 2,6 uur online zijn en waarvan ze 2,3 uur besteden aan MSN. Een kwart van de jongeren zit gemiddeld meer dan drie uur per dag op internet en een op de vijf jongeren besteedt dagelijks gemiddeld meer dan drie uur aan MSN. MSN is een manier van instant messaging, het is een berichtendienst die anders dan bij e-mail de mogelijkheid biedt om direct met vrienden te communiceren via een tekstvenster. Dit gebeurt aan de hand van een contactenlijst waarop je kunt zien wie er op dat moment online is. MSN is net zo snel en net zo direct als chatten in een chatroom, maar is persoonlijker omdat je zelf bepaalt met wie je wilt communiceren en omdat je alleen kunt communiceren met mensen die op je persoonlijke contactlijst staan. Vrijwel alle jongeren maken gebruik van MSN (96,8%), en 86,8% van de jongeren geeft aan dat op hun contactenlijst alleen mensen staan die zij in het echt ook kennen.

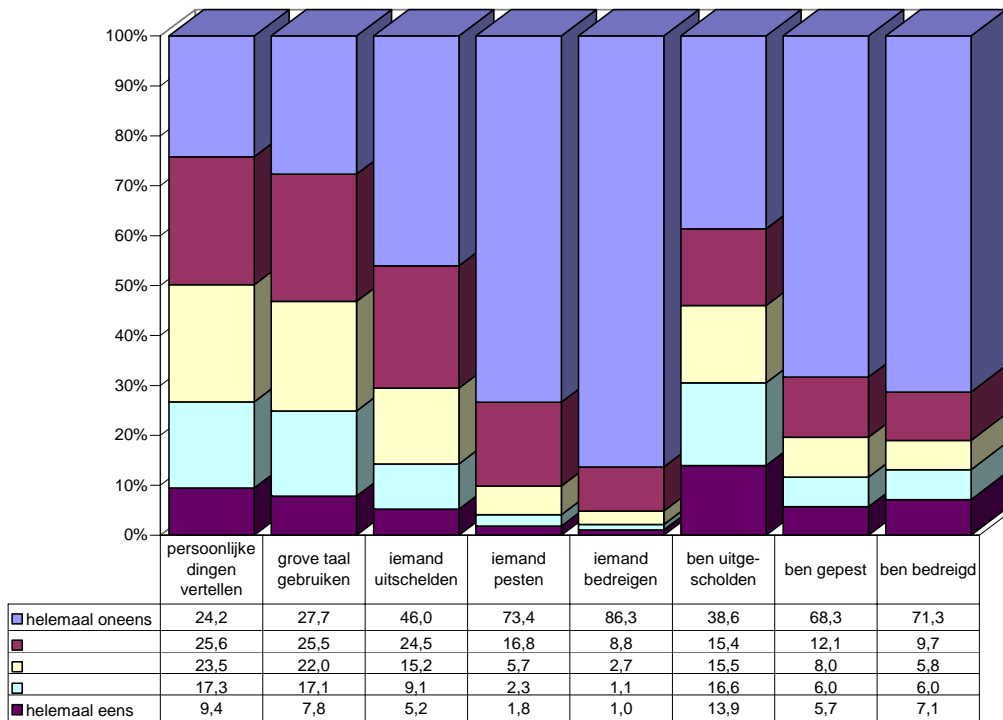
Grafiek 15: Aantal uur dat jongeren gemiddeld per dag aan computer, op internet en MSN zitten (buiten schooltijd) (n=12.945)

Gedrag op MSN

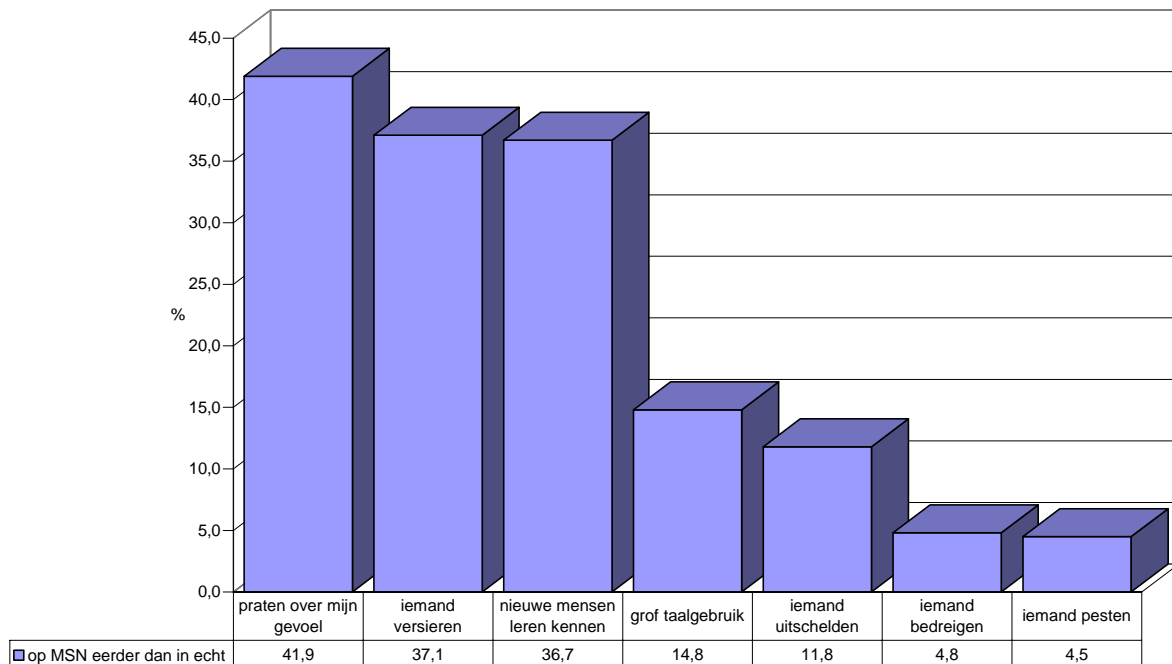
Een kwart van de jongeren geeft aan dat ze op MSN persoonlijke dingen vertellen (26,7%). Dat gaat er echter niet altijd even zachtzinnig aan toe: een kwart van de jongeren gebruikt grove taal (24,9%) en op MSN wordt regelmatig gescholden (door 14,3% van de jongeren). In mindere mate wordt er gepest en bedreigd (door 4,1% en 2,1% van de jongeren). Opvallend is dat jongeren zich vaker slachtoffer voelen dan dader.

Grafiek 16: Gedrag op MSN
(jongeren die MSN gebruiken, n=12.532)

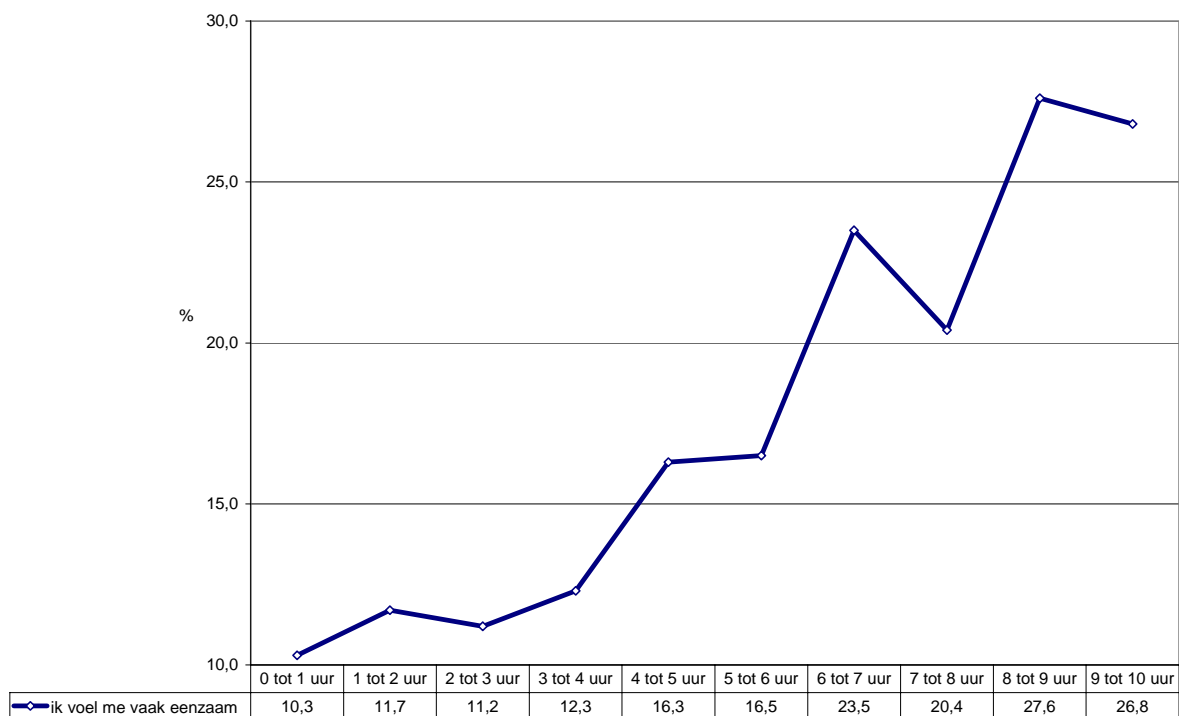
MSN geeft jongeren, zeker als ze verlegen zijn, de mogelijkheid om dingen te doen die ze anders minder snel zouden doen. Bijna de helft van de jongeren (41,9%) geeft aan dat ze op MSN eerder dan in het echt praten over hun gevoel. Meer dan een derde van de jongeren versiert op MSN eerder iemand dan in het echt (37,1%) en een even grote groep jongeren geeft aan dat ze via MSN eerder dan in het echt nieuwe mensen leert kennen (36,7%).

Grafiek 17: Gedrag eerder op MSN dan in het echt (jongeren die MSN gebruiken, n=12.532)

MSN is dus een zegen en een vloek. Via MSN kunnen jongeren beter over hun gevoelens praten, andere jongeren versieren en nieuwe mensen leren kennen, maar tegelijkertijd gebruiken ze er grovere taal en schelden ze er eerder dan in het echt, en lopen ze kans bedreigd, gepest of uitgescholden te worden. De grote paradox is dat naarmate jongeren langer op MSN zitten, ze vaker eenzaam zijn, zoals grafiek 18 laat zien.

Grafiek 18: Percentage jongeren dat zich eenzaam voelt in combinatie met aantal uren gemiddeld per dag op MSN
(jongeren die MSN gebruiken, n=12.532)

Van alle jongeren zegt 11,9% dat ze zich vaak eenzaam voelen (score 3 of 4 op vijfpuntsschaal), maar onder jongeren die veel gebruik maken van MSN is dat een kwart. Het verband is lineair: hoe meer op MSN, hoe eenzamer, en het verband is het sterkst bij de overmatige MSN'ers die meer dan vier uur per dag op MSN zitten. Voor jongeren die minder dan vier uur per dag MSN'en is er nauwelijks een verband, maar gek genoeg geldt ook hier niet dat eenzaamheid vermindert door MSN-contact. Omgekeerd kunnen we ook stellen dat juist jongeren die zich eenzaam voelen meer gaan MSN'en, maar dat leidt dus blijkbaar niet tot een vermindering van de eenzaamheid.

Jongeren met internaliserend probleemgedrag hebben bovendien vaker de neiging om zichzelf pijn te doen, zijn minder tevreden met hun lichaam, zijn vaker bereid tot plastische chirurgie, en willen vaker een tatoeage of piercing.

Van alle Nederlandse jongeren valt 9,8% onder het risicoprofiel van de eenzame internetter.

Dit probleemgedrag komt vaker voor bij:

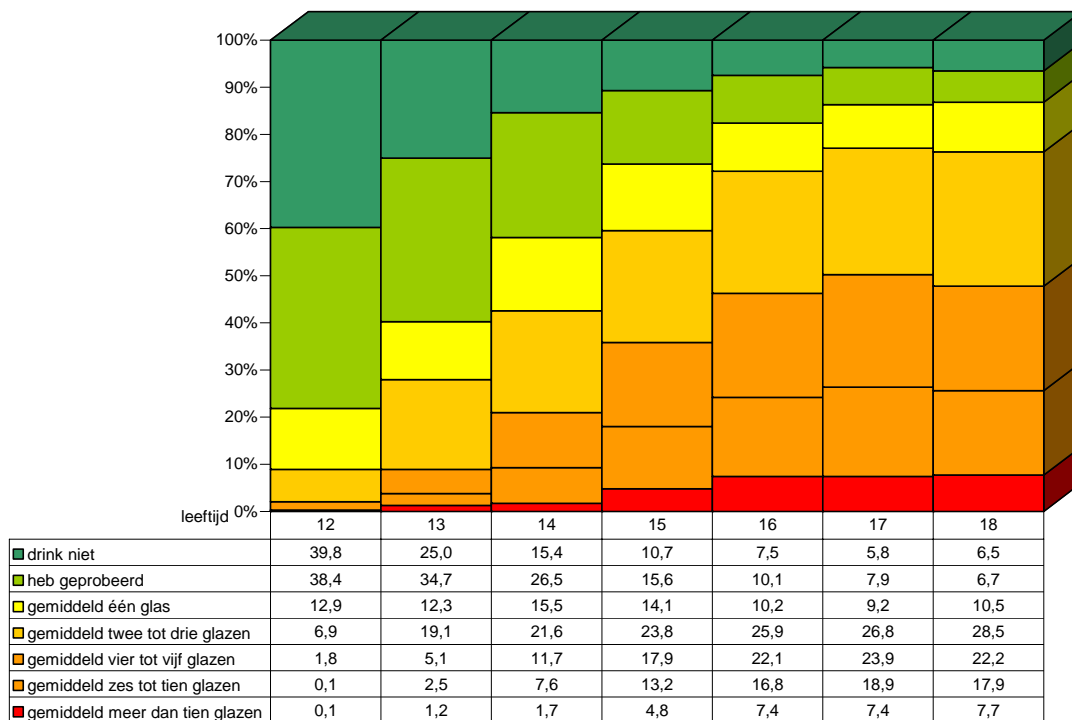
- meisjes (12,4% tegen 7,2% bij jongens);
- jongere jongeren (tot 15 jaar 13,7% tegen 15 tot 18 8,3%);
- jongeren met een lagere opleiding (vmbo 13,2%, havo 7,3%, vwo 3%) (als we deze drie zaken combineren zien we dat 19,4% van de jonge meisjes op het vmbo een eenzame internetter is);
- jongeren uit autoritaire gezinnen (20,1%).

Er is geen verschil tussen Turkse en Marokkaanse jongeren en autochtone jongeren.

De forse drinker

Jongeren beginnen tamelijk vroeg met het drinken van alcohol. Gemiddeld drinken ze al op hun 13^e voor het eerst alcohol (12,8 jaar). Van de 12-jarigen zegt al 21,8% dat ze alcohol drinken en nog eens 38,4% heeft het wel eens geprobeerd. Minder dan de helft van de 12-jarigen heeft nog nooit alcohol gedronken. De leeftijd waarop jongeren voor de eerste keer alcohol drinken hangt samen met hun schoolniveau: vmbo'ers drinken gemiddeld op 12,4 jaar voor de eerste keer alcohol, bij jongeren op de havo is dat 13,1 jaar en bij vwo'ers 13,5 jaar. Met de leeftijd neemt het percentage jongeren dat alcohol drinkt toe. Van de 16-jarigen drinkt al 82,4% (en nog eens 10,1% heeft het wel eens geprobeerd). Tegen hun 18^e drinken jongeren bijna allemaal: 86,8% van de jongeren drinkt alcohol en 6,7% heeft het wel eens geprobeerd. Slechts 6,5% van de 18-jarigen heeft nog nooit alcohol gedronken. Overigens drinkt 81% van de hele Nederlandse bevolking wel eens alcohol (Trimbos, 2007). Toch is het alcoholgebruik bij jongeren zorgelijk omdat uit recent onderzoek blijkt dat risico's van alcoholgebruik - hersenbeschadiging, grote kans op verslaving - op jonge leeftijd groter zijn dan lange tijd gedacht.

Grafiek 19: Alcoholgebruik van jongeren (totale jeugd, n=12.945)

In de leeftijd 12 tot en met 14 jaar zijn er meer meisjes dan jongens die drinken. Dat is in lijn met de trend die het Trimbos-instituut vindt. In 1999 had 57% van de meisjes van 12-14 jaar ooit alcohol gedronken, in 2003 was dit 78% (Trimbos, 2007). Uit ons onderzoek blijkt dat dit percentage nog verder is gestegen naar 81% (tegen 76,7% van de 12-14-jarige jongens). Voor jongeren boven de 14 jaar geldt dat evenveel jongens als meisjes alcohol drinken of ooit hebben gedronken.

Hoewel ongeveer evenveel jongens als meisjes alcohol nuttigen, drinken de jongens wel vaker en méér. Twee van de drie jongens drinken minstens één keer per week alcohol (58,2% van de alcohol drinkende jongens, en 41,2% van alle jongens), terwijl van de alcohol drinkende

meisjes 40% minstens één keer per week alcohol drinkt (tegen 28,4% van alle meisjes). En 34,2% van de jongens drinkt per keer meer dan zes glazen, van de meisjes doet slechts 16,6% dat.

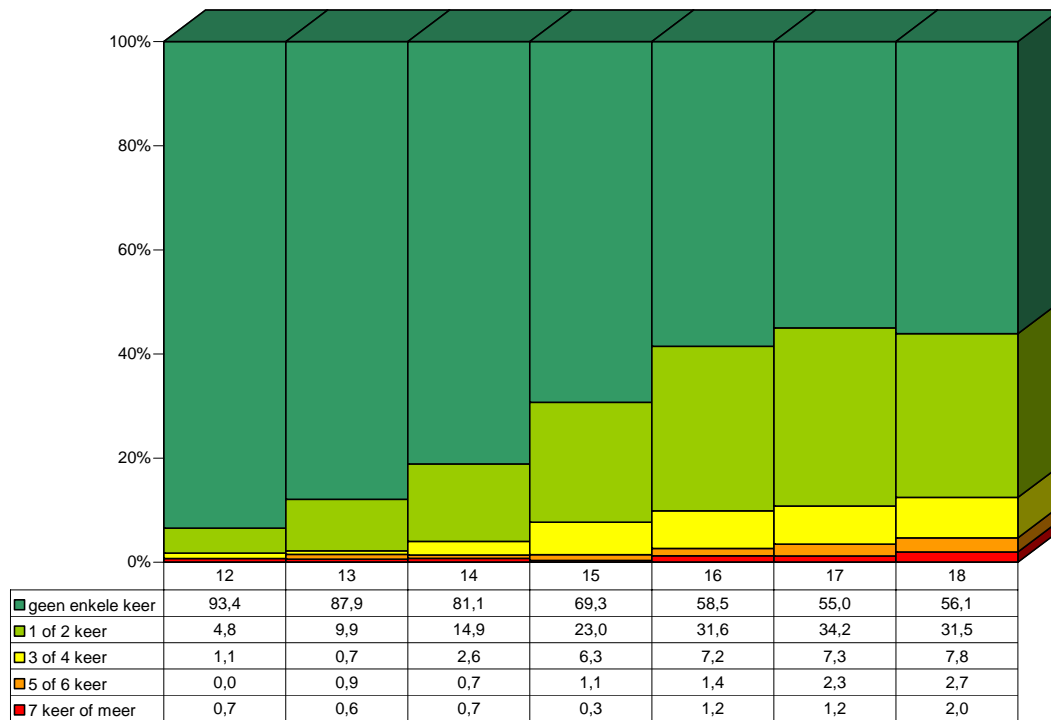
Comazuipen en *binge drinking*

Een recent in de media opduikend verschijnsel is het zogeheten comazuipen. De term is afgeleid van het Duitse *Komasaufen*, een woord dat in de media verscheen nadat voorjaar 2007 in Duitsland een 16-jarige jongen in coma raakte na het drinken van 52 glazen tequila. De benaming comazuipen wordt tegenwoordig gebruikt om het overmatig drinken van jongeren aan te duiden. Het is een wat hype-achtig woord, omdat natuurlijk lang niet elk overmatig alcoholgebruik leidt tot een comateuze toestand en het drinken van 52 glazen tequila uitzonderlijk is. De term wordt in Nederland vooral gebruikt bij jonge onervaren drinkers die soms na 5 glazen bier al bewusteloos raken. Een betere term die veel wordt gehanteerd is *binge drinking*. Hieronder verstaat men het meer dan vijf glazen alcohol per keer drinken. Volgens deze definitie is 18,4% van alle jongeren een *binge drinker*. En van de jongeren die alcohol drinken is 25,4% een *binge drinker*: een kwart van de jongeren geeft aan dat ze gemiddeld meer dan vijf glazen alcohol per keer drinken.

Ook *binge drinking* kent nog gradaties: 7,1% van de alcohol drinkende jongeren (5,2% van de totale jeugd) geeft aan gemiddeld meer dan tien glazen alcohol per keer te drinken. Deze percentages stijgen met de leeftijd: 8,9% van de 18-jarige alcoholdrinkers drinkt meer dan tien glazen per keer (dat is 7,7% van alle 18-jarigen).

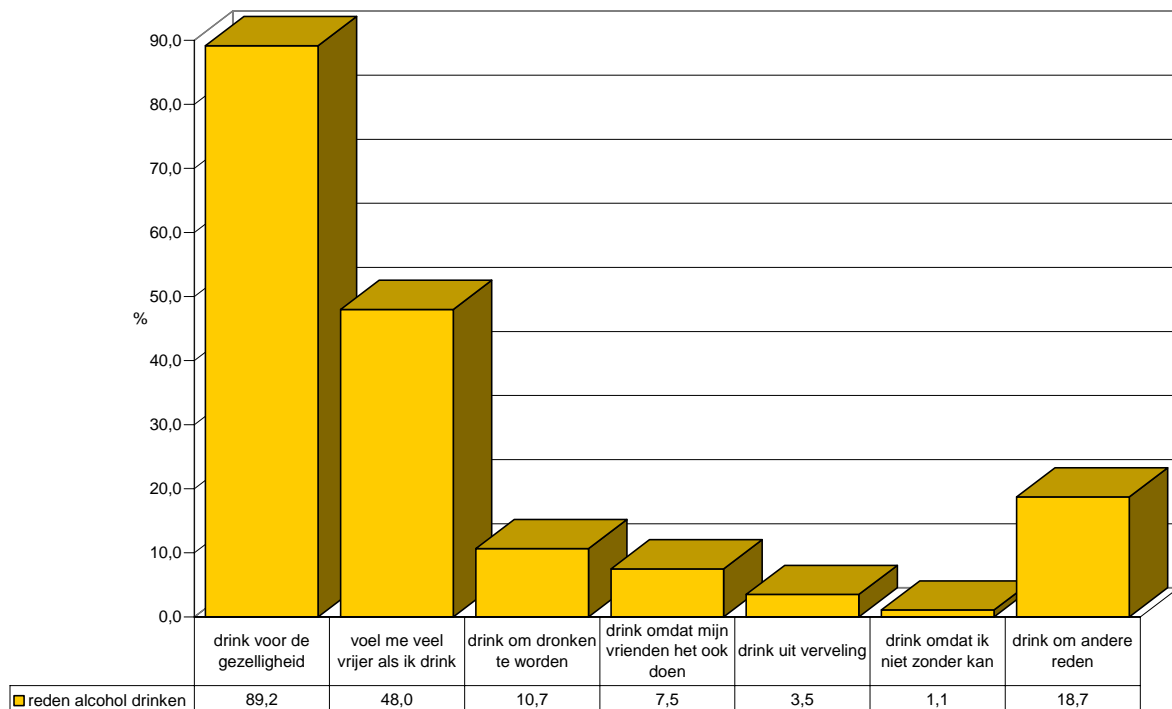
Een andere indicatie voor de mate van alcoholconsumptie is de vraag hoe vaak jongeren in de afgelopen maand dronken of aangeschoten zijn geweest. Van alle jongeren is 2,3% in de afgelopen maand vaker dan 4 keer dronken of aangeschoten geweest - dat is dus minstens een keer per week. Van de 18-jarigen is 4,7% in de afgelopen maand vaker dan 4 keer dronken of aangeschoten geweest. Er is dus een harde kern van jongeren die vaak en veel drinkt. Dat is een zorgelijk verschijnsel, omdat bij *binge drinken* het lichaam opeens veel alcohol te verwerken krijgt. Jonge, onvolgroeide lichamen kunnen daar nog slechter tegen dan volwassenen.

Grafiek 20: Aantal keren dronken of aangeschoten in de afgelopen maand (totale jeugd, n=12.945)

Gevraagd naar de reden voor alcoholgebruik zeggen jongeren in overgrote meerderheid (89,2%) dat ze drinken voor de gezelligheid. De helft van de drinkende jongeren (48%) geeft ook aan zich veel vrijer te voelen als ze alcohol hebben gedronken. Een kleine groep (10,7%) geeft expliciet aan dat ze drinken met als doel om dronken te worden en 1% erkent dat ze niet zonder alcohol kunnen.

Grafiek 21: Redenen voor alcoholgebruik
(jongeren die alcohol drinken, n=9.347)

Excessief alcoholgebruik komt voor bij 24,2% van alle jongeren. Het komt vaker voor bij:

- jongens (29,9% tegen 18,5% bij meisjes);
- oudere jongeren (tot 15 jaar 9,4%, 15-18 jaar 29,7%);
- mbo'ers (37,5%);
- autochtone jongeren (25% tegen 6,9% bij Turkse of Marokkaanse jongeren);
- jongeren waarvan de ouders vaak alcohol drinken (37%)

De drugsgebruiker

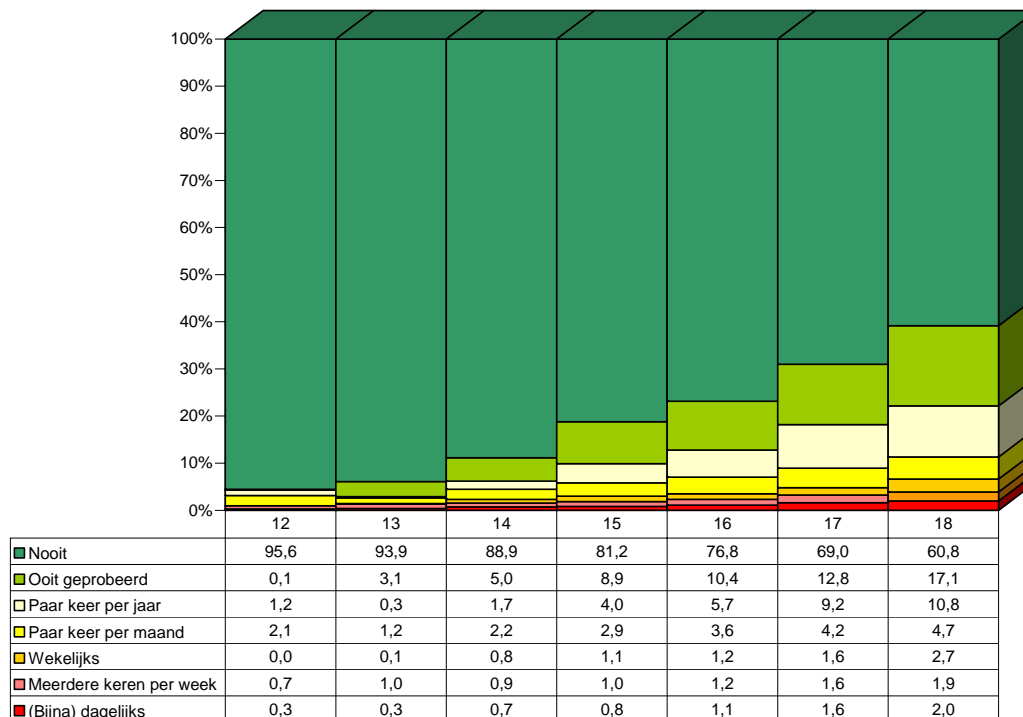
Van de jongeren tussen 12 en 18 jaar gebruikt 11,6% softdrugs. Het Trimbos-instituut doet regelmatig onderzoek naar alcohol- en drugsgebruik onder scholieren tussen 12 en 18 jaar en zij hebben vanaf 1988 een voortdurende stijging gezien van softdrugsgebruik, van 4% tot een hoogtepunt van 11% in 1996, gevolgd door een daling naar 9% in 2003 (Trimbos, 2007). Uit ons onderzoek blijkt er nu weer sprake te zijn van een stijging tot het niveau van 1996. Harddrugs wordt door slechts 2% van de jongeren tussen 12 en 18 jaar gebruikt (helaas zijn de cijfers van het Trimbos niet te vergelijken). Jongeren die harddrugs gebruiken, gebruiken of gebruikten vrijwel allemaal (97,3%) ook softdrugs.

Tabel 1: Drugsgebruik door jongeren

	gebruik je wel eens softdrugs	gebruik je wel eens harddrugs
Nooit	79,0%	96,0%
Ooit geprobeerd	9,4%	2,0%
Paar keer per jaar	5,1%	0,9%
Paar keer per maand	3,1%	0,6%
Wekelijks	1,2%	0,2%
Meerdere keren per week	1,2%	0,2%
(Bijna) dagelijks	1,0%	0,1%

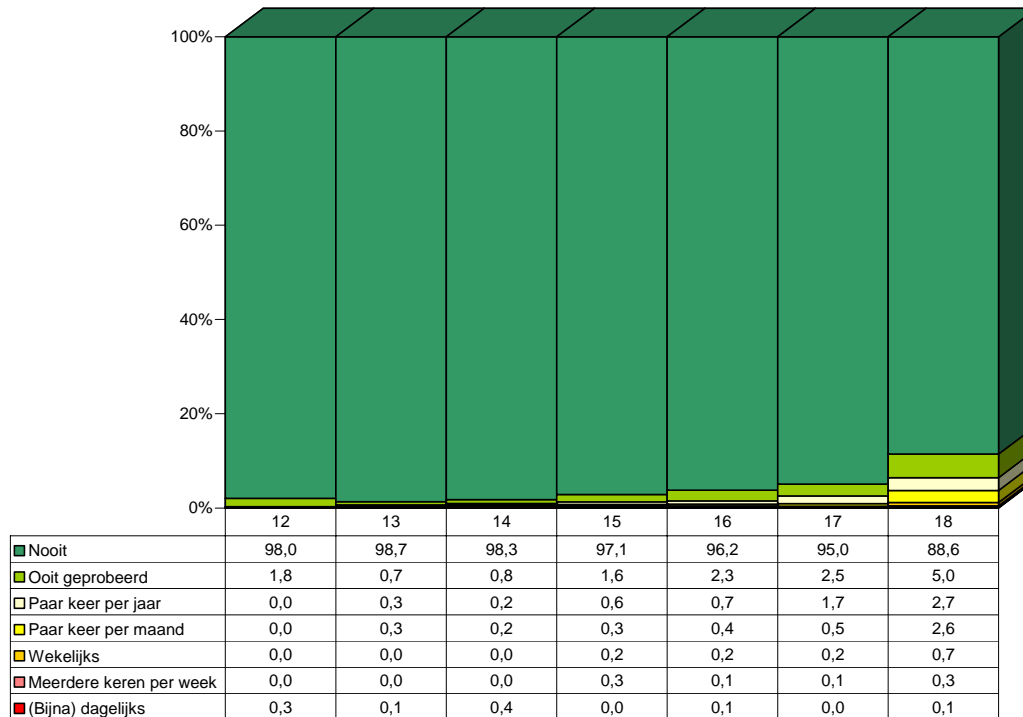
Jongeren die softdrugs gebruiken, zijn gemiddeld op 14,6 jaar begonnen. Op 12-jarige leeftijd gebruikt toch al 1% wekelijks softdrugs, wat toeneemt tot 6,6% op 18 jaar.

Grafiek 22: Softdrugsgebruik door jongeren (n=12.945)

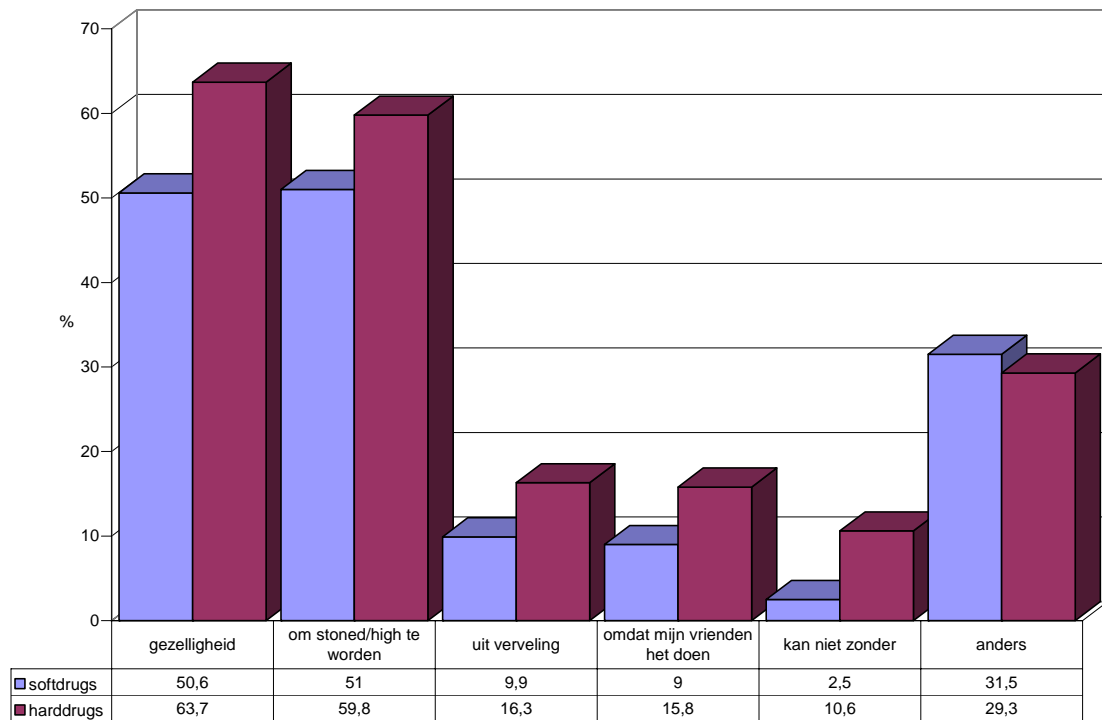
Jongeren die harddrugs gebruiken zijn gemiddeld al op 13,8 jaar begonnen, gemiddeld dus vroeger dan softdrugsgebruikers. Van de twaalfjarigen gebruikt vrijwel niemand harddrugs. Op 18 jaar gebruikt 1,1% minstens wekelijks.

Grafiek 23: Harddrugsgebruik door jongeren (n=12.945)

Drugs worden natuurlijk gebruikt voor het effect, om stoned of high te worden, en verder vooral voor de gezelligheid. Harddrugs wordt vaker dan softdrugs ook gebruikt uit verveling en omdat vrienden het doen. Van de harddrugsgebruikers geeft 10% aan niet zonder te kunnen (10,6%), bij softdrugsgebruikers is dat slechts 2,5%.

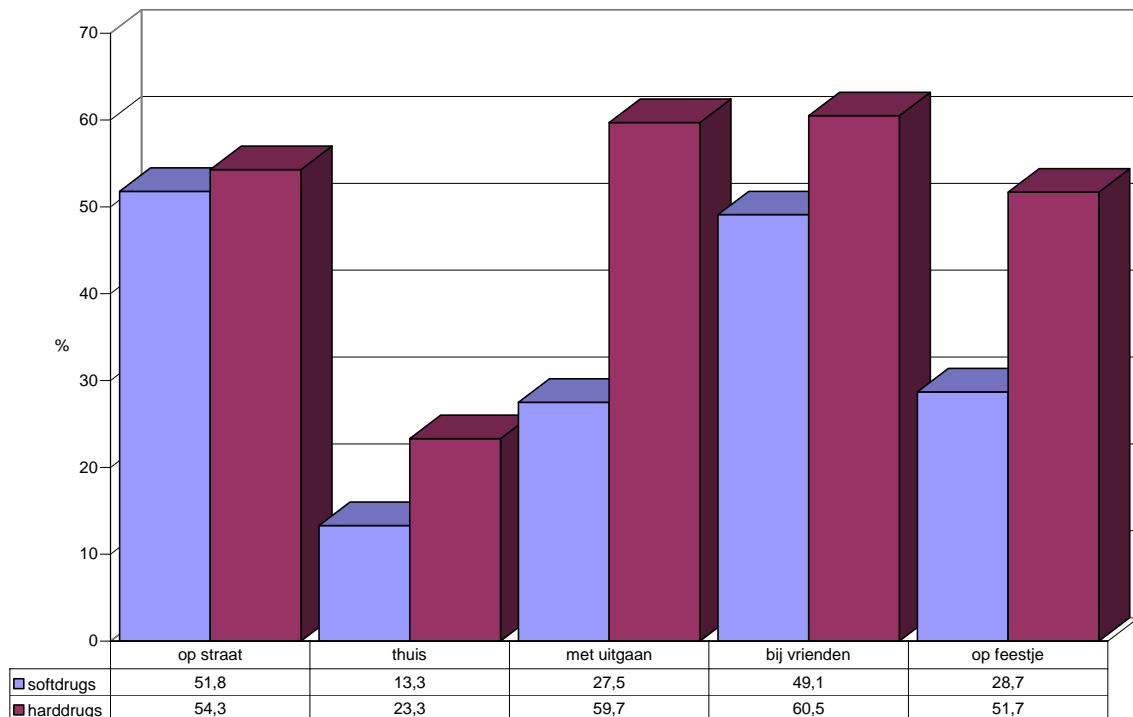
Grafiek 24: Redenen van drugsgebruik
(alleen drugsgebruikers, n=2.806)

Verrassend is dat meer dan de helft van de jongeren die drugs gebruiken, die drugs op straat gebruiken, en dat geldt zowel voor softdrugs als voor harddrugs. Van de drugsgebruikers hangt 62% dagelijks rond op straat en daar gebruiken ze vaak drugs. Daarnaast worden harddrugs vooral gebruikt tijdens het uitgaan en op feesten.

Met de leeftijd neemt het op straat gebruiken van drugs af en neemt het thuisgebruik en het gebruik bij het uitgaan toe.

Grafiek 25: Plek van drugsgebruik
(n=2.806)

Van de jongeren heeft 21,6% ooit drugs gebruikt, 54% gebruikt wel eens soft-drugs en 8,8% gebruikt wel eens hard-drugs. Drugsgebruik komt vooral voor bij:

- jongens (24,6% tegen 18,6% bij meisjes) - van de jongens die softdrugs gebruiken, doet 19,4% dat minstens wekelijks (tegen 11,3% van de softdrugsgebruikende meisjes), voor harddrugs is dat 3,2% (tegen 0,8% bij meisjes);
- mbo'ers (38,4%) - van de harddrugsgebruikers zijn vooral vmbo-ers veelgebruikers (2,7% minstens wekelijks tegen 1,1% bij vwo'ers), het zijn relatief vaak vmbo'ers die aangeven niet zonder drugs te kunnen (3,1% tegen 2,5% havo- en 0,5% vwo-leerlingen);
- jongeren uit gezinnen met een onverschillige opvoedingsstijl (34,4%) - jongeren uit een autoritatief gezin gebruiken het minst vaak drugs (18,6%), jongeren uit onverschillige gezinnen gebruiken vaker drugs uit verveling (19,5%), jongeren uit permissieve gezinnen eerder omdat hun vrienden het ook doen (14,3%).

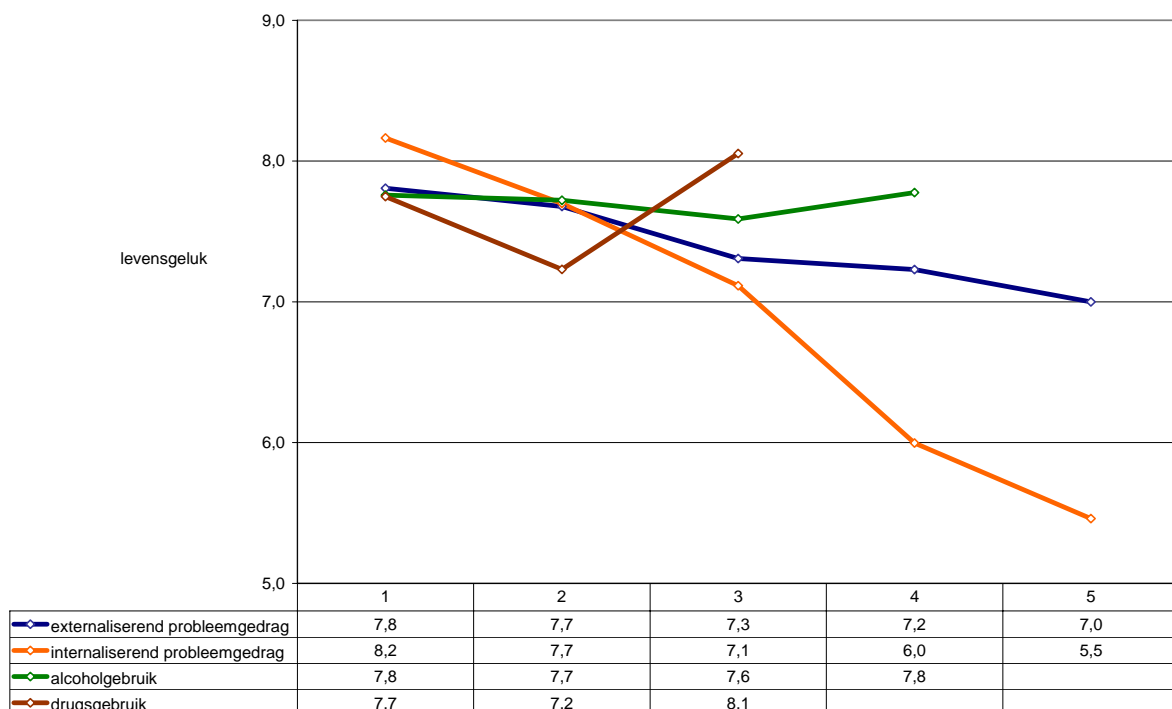
6. Conclusies

We hebben vier risicoprofielen gevonden: de jonge delinquent (met externaliserend probleemgedrag), de eenzame internetter (met internaliserend probleemgedrag), de forse drinker en de drugsgebruiker. Een eerste vraag is in hoeverre deze vormen van probleemgedrag invloed hebben op hoe gelukkig jongeren zich voelen.

Om daar inzicht in te krijgen is van ieder risicoprofiel een vijfpuntsschaal gemaakt. Jongeren die niet voldoen aan het risicogedrag scoren een 1 en jongeren die dit gedrag vaak of veel vertonen, scoren een 5.

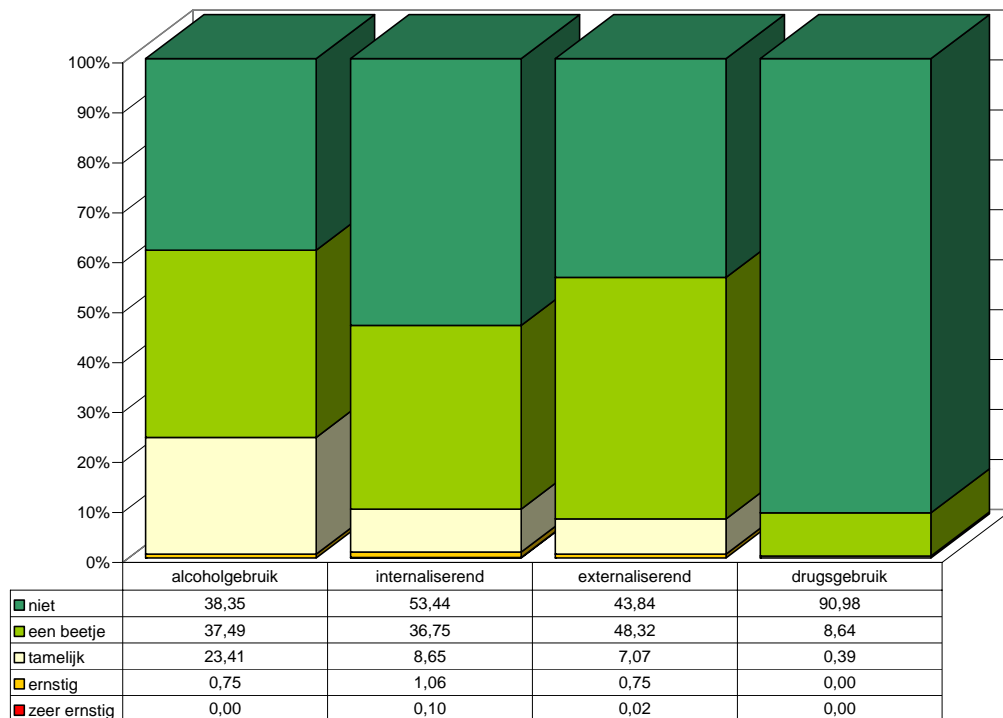
Niet verwonderlijk is dat naarmate jongeren meer internaliserend probleemgedrag vertonen, ze zich ongelukkiger voelen. Jongeren met extreem internaliserend probleemgedrag beoordelen hun eigen leven met een onvoldoende (5,5). Jongeren die absoluut geen internaliserend probleemgedrag vertonen, voelen zich gelukkiger dan gemiddeld (8,2 tegen 7,7 voor alle jongeren). Maar ook delinquent gedrag maakt niet gelukkig - naarmate jongeren meer externaliserend probleemgedrag vertonen, voelen ze zich minder gelukkig. Maar het verband is zwak en de meest agressieve jongeren geven hun eigen leven toch nog een ruime voldoende (7). Voor alcoholgebruik bestaat er geen verband: meer of vaker drinken maakt gelukkig noch ongelukkig. Voor drugsgebruik is het verband niet eenduidig, maar onder de drugsgebruikers zitten wel de meeste onvoldoendes.

Grafiek 26: Verband tussen de mate van probleemgedrag (oplopend van 1 tot 5) en levensgeluk (als rapportcijfer tussen 1 en 10) (n=12.945, levensgeluk totale steekproef 7,7)

De volgende vraag is hoeveel procent van de jongeren risicogedrag vertonen en in welke mate. In grafiek 26 is weergegeven in welke mate jongeren de vier soorten risicogedrag vertonen. Het overgrote deel van de jeugd vertoont helemaal geen of nauwelijks risicogedrag. De meest extreme gedragingen vinden we amper terug, het gaat slechts om enkele promillen van de jeugd.

Grafiek 27: Prevalentie van de vier risicoprofielen (n=12.945)

We nemen de scores 3, 4 en 5 samen en beschouwen dit als indicator voor risicogedrag. Dan zien we dat het meest voorkomende risicogedrag alcoholgebruik is: 24% van de jeugd drinkt vaak en veel alcohol en 18% van de Nederlandse jeugd voldoet aan de criteria van een *binge drinker* (gemiddeld meer dan vijf glazen alcohol per keer). Zwارة alcoholgebruikers zijn vooral wat oudere jongens op het vmbo die hun ouders omschrijven als onverschillig. Ongeveer 10% van de jeugd vertoont risicogedrag dat veel meer naar binnen is gericht: zij brengen excessief veel tijd door op internet en op MSN, ze vinden er een uitlaatklep en een mogelijkheid om andere mensen te leren kennen en over hun gevoelens te praten, maar ze worden er tevens gepest en bedreigd. Zij voelen zich vaak eenzaam. Jongeren met internaliserend probleemgedrag zijn vaak jonge meisjes op het vmbo uit autoritaire of onverschillige gezinnen.

Een derde groep jongeren - ongeveer 8% van de jeugd - vertoont delinquent gedrag: zij vechten, bedreigen, vernielen en stelen. Dit probleemgedrag komt vaker voor bij jonge jongens op het vmbo, onder Marokkaanse en Turkse jongens en bij jongeren uit gezinnen met een onverschillige of permissieve opvoedingsstijl.

Tot slot is er een heel kleine groep jongeren, nog geen half procent, die veel en vaak drugs gebruiken en eigenlijk niet meer zonder kunnen. Het zijn vooral wat oudere jongens op het mbo die vaak drugs gebruiken en die hun opvoeding omschrijven als onverschillig of permissief.

Moet Nederland zich nu zorgen maken of niet? Hoe gaat het met de jeugd van tegenwoordig? Ach, over het algemeen gaat het goed met de Nederlandse jeugd. Ze zijn erg gelukkig met hun leven en geven zich gemiddeld een 7,7. Verreweg de meeste jongeren wonen thuis bij beide ouders, hebben respect en waardering voor hun ouders, ze hebben veel vrienden en doen het goed op school. Jongeren zijn het eens met de grenzen die ze opgelegd krijgen door

hun ouders en ze willen die regels later ook opleggen aan hun eigen kinderen. Twee derde van de Nederlandse jongeren vertoont geen enkel risicogedrag.

Maar er is een groep jongeren waarmee het helemaal niet goed gaat. Een kwart van de jongeren drinkt meer alcohol dan goed voor ze is, tien procent van de jongeren is eenzaam ondanks de vele tijd die ze op internet doorbrengen, acht procent van de jongeren is delinquent, en een half procent gebruikt veel drugs. Die percentages kunnen we niet optellen want er bestaat overlap: veel jeugdige delinquenten zijn ook zware drinkers en van de jeugd is een zwaar drinkende jonge delinquent.

Of het goed gaat met de Nederlandse jeugd is een moeilijk te beantwoorden vraag omdat afhankelijk van je standpunt een glas half vol of half leeg kan zijn. En het is dat glaasje waar veel jongeren te diep in kijken. En sommige jongeren zijn regelrechte kleine ettertjes. Maar over het geheel genomen en in zijn algemeenheid kunnen we stellen dat de jeugd deugt.

Literatuurlijst

- Bauman, Z. (2007) *Liquid Times. Living in an Age of Uncertainty*. Cambridge: Polity Press.
- Baumrind, D. (1978). Parental disciplinary patterns and social competence in children. *Youth and Society*, 9(3), 239-276.
- CBS (2008). 'Vaardigheid Nederlandse internetter middelmatig.' In: *Webmagazine*, maandag 3 maart 2008.
- Currie, C., Roberts, C., Morgan, A., Smith, R., Settertobulte, W., Samdal, O., & V. Barnekow Rasmussen. (2004). *Young people's health in context: Health behaviour in school-aged children*. (HBSC) study: international report from the 2001/2002 survey. WHO: Denmark.
- Feldman, R. S. (2008). *Adolescence*. Upper Saddle River, N.J.: Pearson.
- Forum (2008). *Factbook: De positie van moslims in Nederland: Feiten en cijfers*. Utrecht: Forum.
- Harchaoui, S. (2008). *Jongeren in Nederland: Hun tevredenheid en geluk*. Utrecht: Forum.
- Mead, M. (1970). *Culture and Commitment: A Study of the Generation Gap*. Garden City, New York: Natural History Press/Doubleday.
- Steinberg, L. (2008). *Adolescence*. (achtste editie) London: McGraw Hill.
- Trimbos (2007) (Laar, M. van, Cruts, A., Verdurmen, J., van Ooyen-Houben, M., & R. Meijer, red). *Nationale drug monitor. Jaarbericht 2006*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Unicef (2007). *Child poverty in perspective: An overview of child well-being in rich countries*. Innocenti Report Card 7. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre. <http://www.unicef.org/media/files/ChildPovertyReport.pdf>